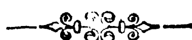
ઈનસાફ઼ે માહ઼મુદશાહ ગ઼ઝ઼નવી,

ઊ઼ર્ફ઼

ઈસ હાથ દે, ઈસ હાથ લે.

નાટક દો બાબકા.

વાસ્તે ગીરોહે વીકટોરીયા નાટકકે,

તસ્નીફ઼ કીયા,

મુનશી માહ઼મુદ મીયાં મુતખ઼લ્લુસ બ રૌનકને.

ઔર

છાપકે ઇજહાર કીયા વાસ્તે ખ઼ાસો આંમકે,

માંલીકાંને

ગીરોહે વીકટોરીયા નાટકને.

જબાને ઉરદુ બ હ઼ર્ફ઼ે ગુજ઼રાતી.

શેઅ઼ર.

કલજુગ નહીં, કરજુગ હય્યે પે, યહાં દીનકો દે ઔર રાત લે,
કયા ખ઼ુબ સૌદા નક઼દ હય્યે, ઇસ હાથ દે ઇસ હાથ લે.

મુંમ્બઈ,

અલાયન્સ પ્રીંટીંગ પ્રેસ, નાં૦ ૭ મરીન સ્ટ્રીટ,

કાવશજી પેશતનજી ને છાપા હય્યે.

ઇ૦ સ૦ ૧૮૮૨ ઇંગ્રેજી.

ક઼ીમત આઠ આંને.

તપ્‌-તમ્એ નાટક.

માહ્‌મુદશાહ...................શહેનશાહે ગ઼જનવી.
વજીરે અવ્વલ...................માહ્‌મુદશાહકા વજીર.
વજહુલકમર...................મરહુમ કબીરૂલ ઊમ્રાકા પીસર.
ઈમ્રાન...................એક સોદાગર—વજહુલકમરકા પરવરીશ કરનેવાલા.
યકીનખાંન...................કબીરૂલ ઊમ્રાકા વફાદાર ગુલામ.
અયાજ...................માહ્‌મુદશાહકા ગુલામે વફાદાર—ઔર ગ઼જનવીકા કોતવાલ.
ગુફ્રાંન...................ઈમ્રાનકા ફરજંન્દ.

શમ્સુલલકા...................વજીરે અવ્વલકી દુખ્તર—બાઅદ વજહુલકમરકી બાનો.
ખએરન...................ઈમ્રાનકી બાનો ઔર ગુફરાંનકી માંદર.

આહલેકાર—લોંડીએં—ગુલામ—દાયા—ચોબદાર—જલ્લાદ, વગ઼એરા.

મુકાંમ

ગ઼ જ ન વી.

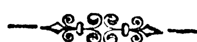
મુંબઈ તા૦ ૩ જી જુન ૧૮૮૨.

ઈનસાફે માહમુદશાહ ગુજનવી,

ઉર્ફે

ઈસ હાથ દે, ઈસ હાથ લે.

બાબ પહેલા—પરદા પહેલા

દીવાંનખાના.

[ઈમ્રાંનકા એક કુરસીપર બએઠે હુવે દીખલાઇ
દેના બાદા નોશીકે શુગલમે]

કલ્યાંન—ગજલ—તર્કકા ઐસાભી હોતા હએ.—તર્જ.

ઈમ્રાન———સાકીયા જામ મે દે બાદએ આહમરહી મુઝે,
આહીયે ખુદ ના તો આહોયે કૈસરહી મુઝે.—સાકીયા.
આતા હએ બાગ પસંન્દ, ઔર ન ગુલેતરહી મુઝે,
મએ ગુલગુંકી ખરીદારીકો દે જરહી મુઝે.—સાકીયા.
યે દોઆ હએ કે નહીં હોના મુઝે દારે કરાર,
મીસ્લે પએમાના તહે ચર્ખ દે ચક્કરહી મુઝે.—સાકીયા.
ઉસ્સે કાફીર હો બશર, ઇસ્સે ગુનાહગાર બને,
બુત પરસ્તીસે પસંન્દ હએ મએ આહમરહી મુઝે.—સાકીયા.

[આના યકીનખાનકા ઔર શરાબ પીતે હુવે
ઈમ્રાનકો દેખ કર હએરાન હોનાં.]

મજકુર તર્જ.

યકીનખાન—
મએકશીકા હુવા ઇસ ઉમ્રમે કયું ધ્યાંન તુમ્હે, ॥.
કહેગા કોન યે કએગાંસે મુસલમાન તુમ્હે.—મએકશી.

આપકી ઇત્તી હએ ઇજ્જતકે કબીરૂલ ઊમ્રા,
માલો ફરજંન્દકા, મરે કરકે નીગાહબાન તુમ્હે.—મએકશીકા.
યે જો જાહીર હોકે પીને લગે ઇમ્રાન શરાબ,
કરે કીસ કીસ તરાહ માહમુદશાહ હએરાન તુમ્હે?—મએકશીકા.
ખમ્રા મએસીર હએ નજીસ, કહેતા હએ અલ્લાહ સરીહ,
કયા કીસીને નહીં સમઝાયા હએ કુરઆન તુમ્હે?—મએકશીકા.

મુસદ્દસ.

ઇમ્રાંન——બેશક નજીસ શરાબ હએ, પર કીસ્કે વાસ્તે?
અચ્છી નહીં ખરાબ હએ, પર કીસ્કે વાસ્તે?
નીશ્શા હર એક અઝાબ હએ, પર કીસ્કે વાસતે?
અએશ ઇસ્કા ઇજતેરાબ હએ, પર કીસ્કે વાસ્તે?
યે મત સમઝના, મેરેસે જરદારકે લીયે?
મુફલીસ, ગરીબકે લીયે, નાચારકે લીયે.

યકીનખાન——જરદાર તુમસે સએકડો યે ખ્વાર કર ચુકી,
જો ચારાગર થે ઉન્કોભી નાચાર કર ચુકી.
સરદારોંકે સરોંકો સરેદાર કર ચુકી,
શાહોંકે શાહ જો થે, ઉન્હે ફીન્નાર કર ચુકી,
તો દૌલત આપકી હએ ભલા કીસ શુમારમે?
મશહુર એક લખપતી હો તુમ હજારમે.

ઇમ્રાન——જાહીર હું લખપતી, તુઝે બાતીનકી કયા ખબર?
અફઝું કબીરે ઊમ્રાસે હએ પાસ મેરે જર.
કુચ્છ અર્સેમે તુ દેખેગા અબ મેરા કરરોફર,
તાજીર હું, પર અમીરોંકો કર લુંગા મએં નફર,
ઊસ વકતકે લીયે જરા તાખીર ચાહીયે,
મુશ્કીલકો સહલ કરનેકી તદબીર ચાહીયે.

યકીનખાન——કયા હમસરી કરોગે અમીરે કબીરકી?
દૌલતથી તુમસે બડહકેતો ઉસ્કે ફકીરકા.
પસ્ત હીમ્મત ઊસ્કે આગેથી આહલે સરીરકી,
થી ઉસ પ મેહેર એસી ખુદાએ કદીરકી,
બે અદબી હો મોઆફ કે ખુદ તુમ અએ નેકનામ,
અદનાસે અદના ઉસ્કે કહાતેથે એક ગુલામ.

ઇમ્રાન——બેશક મએં ઊસ્કે જીતેજી ઉસ્કા ગુલામ થા,
ઝુક કર મએં ઉસ્કે કદમોપે કરતા સલામ થા,
પર મેરે પર યે ફ઼જલે ખુદાએ અનામ થા,
કીસમતકા ઉસ્કી બખ્તમે મેરે કીયામ થા,
ઇસ વાસ્તે હુવા હએ ખઝાના મુઝે નસીબ.
હો શાદ કે હએ અએશે શહાના મુઝે નસીબ.

યકીનખાન—ગન્જ ઇતના રાત ભરમે તો તુમને કહાંસે લાએ?
કારૂંકે દોસ્ત બનકે કયા ઉસકે મકાંસે લાએ?
શએતાંકે સાથ જાકે ચુરા આસમાંસે લાએ?
દોજખસે લાએ, યા કહો બાગે જીનાસે લાએ?
કલતક થે મોહતાજ અપની તીજારતકે ધ્યાનમે?
ઔાર આજ કેસે ઘુસ ગએ શાહોકી શાનમે?

કતાઅ ઇયાત.

ઇમ્રાન——તુઝકો ખબર ન દુંગા અભીતો ઇસ હાલસે,
આગાહ હોગા ખુદ મેરે જાહો જલાલસે.
લેકીન ગયા હએ સુબ્હોસે વજહુલકમર કહાં?
બેજાર મએં હુવા હું યે લડકેકી ચાલસે.

યકીનખાન—દીન ભર તો શૌકે ઇલ્મ હએ ઉસ નેક જાતકો,
લેકીન ખબર નહીં કહાં રહેતા હએ રાતકો!
મએં ઉસ્કી કરકે જુસ્તજુ, કરતા હું અએ જનાબ,
અચ્છી નસીહત આજ વો આલી સીફાતકો.

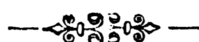
[જાનાં યકીનખાનકા, શરાબ પીના ઇમ્રાનકા.]

માંડ—ગઝલ—આંખોંને તેરે મોહની કીઇ—તર્જ.

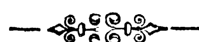
ઇમ્રાન——જમશેદકા તો જામ ફકત થા જહાંનુંમાં,
સાગીર મગર હમારા હએ કૌનો મકાં નુમાં.—જમશેદકાતો.
નીશ્શેમે ઇસ્કે ઊડતા હએ બેપરકે આદમી,
કયું કર શરાબકો ન કહું આસમાં નુમાં?—જમશેદકાતો.
બેહદ કીસીને પીઇતો હએ શૈતાં નુમા શરાબ,
હદસે પીયો તો હોવે ખુદાએ જમા નુમાં.—જમશેદકાતો.
વજહુલકમરકો કતલ કીસી હીલેસે કરૂં,
તદબીર બેઠી હોવેગી ગન્જે નેહાં નુમાં.—જમશેદકાતો.

[જાનાં ઇમ્રાનકા.]

બાબ પહેલા—પરદા દુસરા.

કીલએકા દરવાજા.

[વજહુલકુમરકા આહા અફસોસ કરતે હુવે આનાં.]

જીલા બરહુંન્સ-ગઝલ.—શબ ગુજર ગઈ ગુફતગુમે—તર્જ.

વજહુલકુમર—અજ઼દહાકે બસ્મે હો, યા શેરે નરકે બસ્મે હો,
પર બશર યા રબ ન કોઈભી બશરકે બસ્મે હો.—અજ઼દહાકે.
બસ્મે હાકીમકે નફર ગર હો તો કુરછ જેબાભી હએ,
પર ન હાંકીમતો કોઈ યા રબ નફરકે બસ્મે હો.—અજ઼દહાકે.
થે નફર ઇમ્રાનસે મેરે પીદરકે બસ્મે લાખ,
હાએ! અબ ઉસ્કા પીસર એૈસે નફરકે બસ્મે હો?—અજ઼દહાકે.

[આના યકીનખાંનકા.]

જીલા ખમાચ.—દરસન બીન અંખીયાં—તર્જ.

યકીનખાન—કાંહાં રહેતે હો જાકે તુમ સારી રાત,
તુમ્હે ઘરમે લગતી હએ કયું ભારી રાત.—કાંહાં.
બનોગે પીદરકે, જરો માલકે,
કલહી વાલી કયું કરતે હો જારી રાત.—કાંહાં.

કલ્યાંન-ગઝલ.—અજબ સનમકી અદાએં દેખી.—તર્જ.

વજહુલકુમર—

ફરીસ્તા જીસ ઘરમે મોતકા હો, ગુજારૂં ઊસ ઘરમે રાત કેસી?
ગુલામ તુ જાં નીસાર હો કર, સીખાતા હએ મુઝકો બાત કેસી?—ફરીસ્તા.
લહુકા પ્યાસા મેરે હએ ઇમ્રાન, અજબ નહીં જો મેરી લે વો જાંન,
બીગાડ કર મેરે જરપે ઈમાંન, દગા કરે બદ સીફાત કેસી?—ફરીસ્તા.
પીદરસે કહેતાથા મેરે મગરૂર, કે મએં તો લાલચસે હું સદા દુર,
જો દેખી દૌલત, તો બીગડી નીયત, દીખાઇ આખીરકો જાત કેસી?—ફરીસ્તા.

મુ સ દ્દ સ.

યકીનખાંન—કેસા સમઝે અપના દુશમન આપને ઇન્સાનકો?
સદકે પહેલેસે વો તુમ પર કરતા આયા જાનકો.
દોસ્ત હો કર પહેલેતો કસ લેના હર ઇન્સાનકો,
અકલ કામીલ આદમીકી ચાહીયે પએછાનકો,
સએકડો ઇન્સાનભી હએ જામએ શએતાનમે,
ઔર હએં શએતાન લાખોં બુરકએ ઇન્સાનમે.

વજહુલકમર—કસ લીયા મએંને કસોટી પર સમઝ કર જર ઉસે,
પાયા હએ લેકીન યકીં પીતલસેભી બદતર ઉસે.
વાલીદે મરહુમ સમઝેથે મેરે ગોહર ઉસે,
કીઇ પરખ મએંને તો જાનાં એક સીયાહ પથ્થર ઉસે,
કજ અદાઇસે જમાનેકી મએં હએરાં હો ગયા,
દોસ્તી કીઈ જીસ્સે, વોહી દુશમને જાં હો ગયા.

યકીનખાન—જેસી અબ હએ એસીતો દુન્યાં હુવીથી કબ ખરાબ!
અચ્છોંકે અચ્છે હએં સોહબતસે બદોંકી અબ ખરાબ.
મએંને યે માના, જમાના હો ગયા હએ સબ ખરાબ,
કૌનસા ઇન્સાંનકા પર દેખા તુમને ઢબ ખરાબ,
રોજો શબ મશગુલ હએ વો તરબીયતમે આપકી,
હએ વોહી ખીજમત, જો ખીજમત થી તુમારે બાપકી.

અ બી યા ત.

વજહુલકમર—વો ખરાબ હએ કૈસા, સુન યે હાલ મુઝસે અએ યકીન,
કહેતા હું દીદા બ ચશ્મે ખુદ મએં તુઝસે અએ યકીન.
એક શબ સોયાથા મએં લેકીન મુઝે થા નીમ ખ્વાબ,
નીંન્દમે ગફલતકી સમઝા મુઝકો વો ખાના ખરાબ.
અપની બીબીસે લગા આહીસ્તા યું કરને કલાંમ,
કોઇ હીલેસે કરૂં વજહુલકમરકો મએં તમામ,
તો કબીર ઉસ્રાને સોંપા જો મુઝકો માલો જર,
આએ સબ કબ્જેમે મેરે કયા મેરા ફેર કરરોફર?
કહેતેહી ઇતનાં કમરસે ખીંચ કર ખન્જર પલીદ,
દોડા હએ અફસોસ મેરા કાટનેકો સર પલીદ;

લકીન ઊસકી નેક બીબીને ઊસે રોકા વહીં,
ઔર કહા કે ઇતની જલદી કર તુ અએ પ્યારે નહી,
કાંમ યે કરના તુ મૌકા કોઇ અચ્છા દેખ કર,
કહેના ઊસ્કા માનકે બસ સો રહા વો બદગોહર.
અલ્લાહ અલ્લાહ કરકે વો તો રાત દીઇ મએંને ગુજાર,
દુસરી શબસે વલે કીઇ ચાલ યેહી ઇખ્તીયાર,
ઇલમકી તાહસીલમે કર દેતા હું દીન તો તમામ,
આકે કબ્રસ્તાનમે પડ રહેતા હું શબ ભર મુદાંમ.

બીલાવલ—ગઝલ.—આવો પીતમ આવો પીતમ.—તર્જ.

યકીનખાંન—

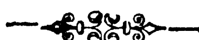
કચ્ચા ચાબું, ગરદન દાબું, તુઝકો દેવે જો આજાર,
તેરા કમતર, મેરે અફસર, સદકે તુઝ પર હએ હરબાર.—કચ્ચા.
અમીરે આલા, મેરે મૌલા, ઊસ્કેભીતો થે આકા,
ઊન્કા ફરજંન્દ, હએ તુ દીલબંન્દ, તેરા લે વો જી બદકાર?—કચ્ચા.
દે અબ રૂખસત, માહેતલઅત, તેરી આફત દુ મએં ટાલ,
ખુનસે હો તર, ઉસ્કા સબ ધર, ઐસી ખીંચું મએં તલવાર.—કચ્ચા.

જીલા કલ્યાન—મસનવી—બીખરે ચેહેરેપ.—તર્જ.

વજહુલકમર—સબ્ર કર સબ્ર ન તુ મ્યાંનસે શમશીર નીકાલ,
કત્લે દુશમનકે લીયે ખંન્જરે તદબીર નીકાલ.
તેરી શમશીરસેતો કત્લ હો દો ચારહી બસ,
તેગે તદબીરકા હએ લાખોંકો એક વારહી બસ.
જો મરે કન્દસે કયું જહેર ઊસે દેતા હએ?
મીઠી બાતોંસેહી કયું કામ ન કર લેતા હએ?
અપના વીર્સા હમે મીલ જાએતો કયા હએ કમ બાત,
પાસ ઇસ્કે ચલેં કોઇ બના કર હમ બાત.

[જાનાં યકીનકા વજહુલકમરકે હમરાહ.]

બાબ પહેલા—પરદા તીસરા.

બા ગ.

[આના વઝીરકે હમરાહ માહમુદશાહકા મઆ
ગુલાંમો લાંડીયોંકે.]

કલ્યાન—ગઝલ—મુર્ગદીલ મત રો—તર્જ.

માહમુદશાહ—

સબતો હએં ગુલશનમે, લેકીન હએ કહાં મેરા અયાજ?
મીસ્લે બુ કયા હો ગયા ગુલમે નેહાં મેરા અયાજ?—સબતો.
રાહમ ખાતા હએ વો રશ્કે ગુલ, કે ગુલ શરમાએંગે,
બસ ઈસી બાઈસ નહીં હોતા અયાં મેરા અયાજ.—સબતો.
ઉસ્કે દેખે બીન નહીં દીલકો હમારે હોગા ચએંન,
જાવો લે આવો કોઈ હોવે જહાં મેરા અયાજ.—સબતો.

તાહતુલ લફ્જી ગઝલ.

વઝીર———કહેતા હું મએં યે મોઆફ અએ શાહ મેરી તકસીર હો,
બાંદીયાં બન્દે તો સબ હાઝીર હએ, કયું દીલગીર હો?
સચ હએ યે કે લે ચુકા હએ આપકા દીલ વો ગુલામ,
લેકીન ઉસ્કે બાબમે ઈન્સાફસે તકરીર હો.
ઈન ગુલાંમોસાબી કહીયે ખુબસુરત હએ અયાજ?
આપકા માઅશુક કયું ફેર વો બુતે બેપીર હો?

મુસદદસ.

માહમુદશાહ—જુલ્ફે ઈન્સાનીસે બેહતર હોતે હએં સુમ્બુલકે બાલ,
આદમીકી ચશ્મકો દેતે હએં નરગીસસે મીસાલ.
મીસ્લે ગુલ રંગીન કબ માઅશુકકે હોતે હએં ગાલ?
સર્વસે બેહતર હએ કદમે કોનસા સાહેબ જમાલ?
ઈશ્ક ગુલશનસે નહીં ફેર કરતે હએં કયું આદમી?
આદમીકી દોસ્તી પર મરતે હએં કયું આદમી?

વજીર——સુમ્બુલો ગુલ, સર્વ નરગીસ, હએં શબ્બી ઇન્સાનકી,
ખીંચી હએ નક્કાશે કુદરતને યે બાત હએ ધ્યાનકી.
સએરગાહ ઉસકો કીયા હએ આદમીકી જાનકી,
જાનમે ઇનસાનકી સબ શાન હએ રાહમાનકી,
યે નહીં મએં કહેતા હું પથ્થરકી મુરત પર મરો,
મરતે હો સાહેબ તો કોઇ અચ્છી સુરત પર મરો.

કૌંસીયા—ગઝલ—તુઝકો ગએરોંસે ન મીલનાં—તર્જ.

માહમુદશાહ—

અચ્છી સુરત કયા કરે હમ, અચ્છી ખસલત ચાહીયે,
હો પરીરૂ કોઈ તો કયા, આદમીયત ચાહીયે.—અચ્છી.

બીના આહમકસેતો, નાબીનાભી આકીલ ખુબ હયે,
ચશ્મકી બીનાઇ કયા, દીલમે બસારત ચાહીયે.—અચ્છી.

જરકી લાલચસે ખુશામદ જો નફર બેહદ કરે,
એસે બન્દે પર સદા સાહેબકી લઆનત ચાહીયે.—અચ્છી.

ખુબરૂ દુન્યાંમે દસમે દો, લઇકુ એક લાખમે,
આહમકો કદ્ર ઇન્કી, યાકે ઊસકી ઇજજત ચાહીયે?—અચ્છી.

રૌનકે આલમ હએ, આલમમે ફકત મેરા અયાજ,
જીસસે જીનત તુમકો, કયા ઉસસે અદાવત ચાહીયે ?—અચ્છી.

તાફતુલ લફુજી ગઝલ.

વજીર——આદમીસે આદમી જોકે અદાવત રખતા હએ,
વો ગવારા અપને પર આલમકી લઆનત રખતા હએ.
મએંનેતો ઇન્સાફકી એક બાત કીઇથી, વર્ને શાહ,
કયા અયાજ અપનીમેરી, કીસમતમે કીસમત રતા હએ?
ઇતને બન્દોંમે તો કોઇભી ખુશામદ ખુ નહીં,
હાં, મગર મઆશુક સાહેબકા યે આદત રખતા હએ.
યેભી સુન્તા હું કે જાતા હએ ખજાનેમે વો રોજ,
જો અમાનત શાહીકી, ઊસમે ખીયાંનત રખતા હએ.

આસાવરી—હોરી.—બાંકે મીરજાંને ધુમ મચાઇ—તર્જ.

માહ્મુદશાહ—

કૈસી દાના સુની બાત માને, દેખે આંખોંસે તો સચ્ચી જાને.—કૈસી.
મેરે પસીનેકે સદકેમે જો હો, હાજીર ખુંન બહાંને,
કૈસી અમાનતમે વો ખીયાનત કરેગા ભલા અબે દીવાંને.—દેખે.

[આના અયાજકા ઔર ગીરનાં માહ્મુદશાહ કે કદમો પર, ઉસકા ગલે લગાનાં.]

બરહંન્સ—ઠુંમરી.—રામા પરં રખ ગરવા—તર્જ.

અયાજ—

સાજ ચેરેકો નાહીં યે સાજે રાજ,
ગરવા કૈસા તુમરે લાગું મએં તો મોરે સરતાજ.—સાજ.
જુતી ઉઠાવનહારા મએં તોરા, મીતકા દરજા નહીં હએ મોરા,
રાજા તુ, મએં તોરી લોંડીકા છોરા, ખાકે પલા હું તોરાહી નાજ.—સાજ.

[અયાજકા સરની ગું હો કર એહ્સાંન માનના, માહ્મુદકા અયાજકો ધકકા દે કર નીચે ગીરા દેનાં.]

મુ દ સ.

માહ્મુદશાહ—મસલ સચ હએ કમીનેકે જો આગે સર ઝુકાતા હએ,
તો અસ્લી જાત પર અપની વો સીફલા આહી જાતા હએ,
સમઝ રખ્ખા હએ યે કે બાદશાહ મુઝકો ચહાતા હએ,
તો નાલાયક. યે. ઉલફ્ત પર મેરી નફ્રત દીખાતા હએ?
અરે દો ગોશમાલી મીલ્દકે સબ અબે આહલેકાર ઇસ્કો,
કરો તીસ પર જો જેખા હો, વોહી ફીટકારો માર ઇસ્કો.

ખ મ્સા.

વજીર—[ગોશમાલી દે કર]તુઝે શાહ ચાહે' યે તેરે મુકદર થે કહાં મરદુદ?
ગુલાંમ— ,, કીયા ઊન્સેભી નફ્રત તુને હએ તુ બેગુમાં મરદુદ.
ગુલાંમ— ,, તુઝે કરનેકો ગારત કયું ન તુટા આસમાં મરદુદ?
ગુલાંમ— ,, અરે તુ મારે ગઐરતકે જમીંમે હો નેહાં મરદુદ?
ગુલાંમ— ,, જહાંન્નમભી ન દેગી તુઝકોતો હરગીજ અમાં મરદુદ.

બએત.

માહ્મુદશાહ—સજાએ વાજેબી પર ક્યું તુ અએ મુરતદ હુવા રાજી?
અયાજ———ગર આક઼ા રાજી હો તો ક્યું ન હો બન્દા ભલા રાજી?

[માહ્મુદકા અયાજકો ગલે લગાના.]

કલ્યાંન—ગ઼જલ.—હએ અજમે ચમન—તર્જ.

માહ્મુદશાહ—અએ પ્યારે મજાજન હું મએં તેરા શાહ,
વલે હએ હક઼ીક઼તમે તુ મેરા શાહ.—અએ.
વફાદારી પર તેરી સદ આફરીં,
તેરા હો ચુકા દીલસે અબ ચેરા શાહ.—અએ.
તુ ઇન સબકો દે ગોશમાલી શીતાબ,
તુઝે હુકમ કરતા હએ યે તેરા શાહ.—અએ.

[અયાજકા સબકો ગોશમાલી દેનાં.]

શામ કલ્યાંન—તીલાનાં—ઓ દતન દેરેના દીમ—તર્જ.

સબ—

હમ્ને કીઇ તક઼સીર શાહા ક્યા? સજા યે દેનેકી રાહા ક્યા?-હમ્ને.
ખ્યાલ કીજે, સજા દીજે, દાદ લીજે, હમસે કહો હુવા હએ ગુનાહા ક્યા-હમ્ને.

ઝીન્ઝોટી—લાવની—દીલબર કહેતી પીયા પીયા.—તર્જ.

માહ્મુદશાહ—

સજાકેક઼ાબીલ અયાજ કબ થા? ગ઼જબતો ઇસકા મેરા ગ઼જબ થા?
ક્યું ગોશમાલી ઇસે દીઇ તુમને? મેરા નહીં ક્યા તુમ્હે અદબ થા?-સજાકે.

ગુલામ, ખ્વાસ, વજીર—

ક઼ુસુર ઇસ્મે હએ ક્યા હમારા, અએ શાહ ફરમાન થા તુમારા,
તો હમ્ને દીઇ ગોશમાલી ઇસ્કો, વગરના હમકો મજાલ કબ થા?-સજાકે.

માહ્મુદશાહ—

કહા યે સચ તુમને, કર બયા તુ, અયાજ તુને ક્યું ઇન સબોંકુ?
દીઇ ગોશમાલી મજાલ તેરા નહીં કુછ ઇતના અએ બ અદબ થા?-સજાકે.

અયાજ—

તુમારે બંન્દોંકા બંન્દા કમતર, હું મએં ખતા યે હુવી સરાસર,
મોઆફ કીજે ગુનાહો યે કરનાં તો જેબા મુઝકો અએ શાહા કબ થા?—સજાકે.

મુ સ દ્દ સ.

વજીર———ખાલીક બડાવે ઇસ્સેભી સુલ્તાનકા વીકાર,
દેખો ખુશામદીભી હએ કીત્ના યે નાબકાર.
થા ગોશમાલીકે લીયે તો હુકમે શહરયાર,
ઇસ્કા કુસુર કયા થા જો ઠએરા કુસુરવાર,
તકુસીરવાર આપ, યે નામ અપના લેતા હએ,
કયા કયા ખુશામદોંસે યે કામ અપનાં લેતા હએ.

માહમુદશાહ—આકીલ વજીર યેભી તેરી સચ્ચી બાત હએ,
બેશક ખુશામદી યે બડા બદસીફાત હએ.
પર જાનતા નહીં કે મેરી કૈસી જાત હએ,
અલ્લાહસે વીસાલ મેરા દીન ઓર રાત હએ,
તુમ સબકી હાજતોંકો તો બર લાતા હું મએંહી,
હરએકકે નસીબકો ચમકાતા હું મએંહી.

સીંધડા—ઇંગ્રેજી તર્જ.—કદમ ઉઠાઓ કદમ—તર્જ.

ગુલાંમો } કલામે જુબ્ન કીરાંમ, હએ સીદક કયા કલામ હએ,
લૌંડીએં } કે પરવરીશ તમામ, હમારી નેકનામ,
તુમારેસે મુદાંમ, અએ શાહે નેકનામ હએ,
ફલક તુમ્હે સલામ, કરે હએ સુબ્હો શાંમ.
હો આપ મેહેરબાં, તો હો ખુદાભી મેહેરબાં,
ગજબ તુમારા શાહ, હએ કહેરે જુલ જલાલ,
લો જીસ્કી આપ જાં. ઉસે નહીં કહીં અમાં,
જેહાંમે આલી જાહ, હો આપ બા ફીયાંમ.—કલાંમે.

બ એ ત.

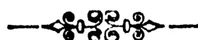
માહમુદશાહ—કયું અએ અયાજ કહેતે હએં સચ યા યે ઝુઠ સબ?
હું બે મીસાલ યા નહીં મએં, કર બયાંન અબ?

મુ સ દ્દ સ.

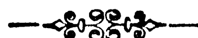
અયાજ——સાહેબ હયે યે મીસાલ ફક્ત જાતે જુલ જલાલ,
સબકો જવાલ હયે, વલે ઉસ્કો નહીં જવાલ.
ઈન્સાન કયા હયે ચીજ, કે જો હોવે બેમીસાલ,
ડર હયે મુઝે ન કીજે તકબ્બુરસે ફીલો ફાલ,
જમશેદકે થી કુલકી તાકત જુહાકમે,
લેકીન મીલા ગુરૂરસે અપને વો ખાકમે.

માહમુદશાહ—અયે મેરે પ્યારે સચ તેરા હર એક હયે કલાંમ,
બસ આજમાઇશ આજ તેરી હો ચુકી તમામ.
સારે ખુશામદી તો હયે ખુદ યે નમક હરાંમ,
ઔર કહેતે થે ખુશામદી તુઝકો અયે નેક નામ,
અદના મયેં એક બંન્દએ પરવરદીગાર હું,
હું બાદશાહ તુમારા, મગર ખાકસાર હું.

[માહમુદકા અયાજકો ગલે લગાના, સબકા
નદાંમતસે સર ઝુકાનાં.]

બાબ પહેલા—પરદા ચોથા.

દી વાં ન ખા નાં.

[યકીનખાનકે હમરાહ વજહુલ-
કમરકા ડરતે આનાં.]

મુ સ દ્દ સ.

યકીનખાન——બેજા હયે ખૌફ આપકો, નાહક હયે ઇજતેરાબ,
હાફીજ ખુદાકો જાનકે ફરમાઇયેબી ખ્વાબ.
જબ તક કે હુકમ ઉસ્કા નહીં હોવે યે જનાબ,
ચુંટીકો કોઇ મારે કીસીમે નહીં યે તાબ,

ઇન્સાન કયા હએ ચીજ ? તુમ્હે એક ગુમાન હએ,
દુશમનસે કયા હો? દોસ્ત અગર મેહરબાન હએ.

વજહુલકુમર—દુશમન હો ચુંટીસા, નહીં હાતીસે કમ, મગર,
આહ્‌મકકા કામ હએ, કે ન ઊસ્સે રખે ખતર.

લીખ્ખા નસીબકાતો કોઇ ટાલે કયા બશર,
પર તુઝસે હો સકે જો તુ વો તો ઇલાજ કર,

તકદીરકે લીયે તેરી તદબીર શર્ત હએ,
કાતીલકે હાત કત્લકો શમશીર શર્ત હએ.

યકીનખાન—આંખોંમે નીંદ આઇ હએ, ગુજરી હએ આધી રાત,
બીગડેગી જાગનેસે તબીઅત અએ નેક જાત.

મએં જાગતા રહુંગા તો દાહશતસે હએ નજાત,
સો જાઓ મેરે જાનુ પ તુમ મેરી માનો બાત,

તુમ પર ઉઠાએ આંખ કોઇ સામને મેરે?
હસતમભી હાથ આએ તો ફેર થામને મેરે?

વજહુલકુમર—તુ જાગતા રહે તો હએ સોના મુઝે કુબુલ,
લેકીન યકીન હું મએં નેહાયતહી દીલ મલુલ.

ગા કોઇ ગાના એસા કે આરાંમ હો હુસુલ,
જો હોના હએ સો હોગા, હએ ગમ કરનાભી ફુજુલ,

એક દીનકા હો અગર તો કરે ફ્રીક્ર ગમભી કુચ્છ,
આઠોં પહરમે હોતા નહીં યે તો કમભી કુચ્છ.

વજહુલકુમરકા આરામ ફરમાના, ઓર ઊસ્કા ઝેર ઇરફ઼ામ કોઇ હુવી ગઝલ ગાનાં]

આસાવરી—ગઝલ—સર પીટકે જેનબ—તર્જ.

યકીનખાન—

હએ તદખતો નફલે સઞ્ઞ, લેકીન ફુલ ઇસ્કા શીરીન અએ બશર હએ,
ખુદા પ રખ્ખે હએ જો ભરોસા, ઉસીકે હીસ્સેકા યે સમર હએ.—હએ.

સદા જમાનેમે હમ્એ દોરંગગી, થી કલ ફરાખી, તો આજ તંગી,
ન વો રહી હમ્એ, ન યે રહેગી, અબસ પરેશાં કર્યું બે ખબર હમ્એ?-હમ્એ.
જો સાબ્ર કરકે દરખ્ત બમ્એઠ, તો આબ્ર આ આ કે ઉન્પ બરસે,
નહીં હમ્એ જાંદારમે તાહમ્મુલ, ભટકતા ફીરતા ઇધર ઉધર હમ્એ.-હમ્એ.

[યકીનખાનો વજહુલકમરકા સો જાના,
ઇમ્રાનકા હાતમે ખંન્જર લે કર બબખ્ભા-
બીકે લીબાસમે કદમ કદમ આના.]

ભમ્એરવી—તોલાનાં—બીનતી ઓ મોરી—તર્જ.

ઇમ્રાન———અમ્એ ગમ, હો તુ કમ, દુશમનકા બહમ,
સર હોવે કલમ, ખીંચ તેગે દુદમ.—અમ્એ.
અરે હાથ, તુ ન થમ, રૂક તુ ન કદમ,
દોનુકો હો બહમ, આજ ખ્વાબે અદમ.—અમ્એ.

[ઇમ્રાનકા ખંન્જર મારને ચહાના વજહુલ-
કમરકો, ઉસ્કી બીબી ખમ્એરનકા આન
કર ચોંક કર રોકનાં.]

મ જ કુ ર ત ર્જ.

ખમ્એરન——થમ થમ, હમ્એ કસમ, તુઝકો ન સીતમ,
કર કરકે કરમ, ઓ બાનીએ ગમ.—થમ થમ.
જીસ શખ્સકો હમ, સર કરતેથે ખમ,
હમ્એ ઉસ્કા યે દમ, રોક, રોક, કદમ.—થમ થમ.

[ઇમ્રાનકા અપની બીબીકા ગલા ઘોટ કર
જમીન પર ગીરાના, ઊસ્કા બેહોશ હો
જાના. ઇમ્રાનકા વજહુલકમરકો મારને
ચાહના, ઊસ્કે બેટે ગુફરાનકા આન કર
રોકનાં.]

ઝીન્ઝોટી—મુફ્ફ્ફ—ફના જેહાં ફનાં—તર્જ.

ગુફરાંન———પીદર ન કર સીતમ, કરમ તુ કર કરમ,
હમ્એ આફા જાદા યે, હમારા પુર અલમ.

ખુદાકો મુંહ તુ ક્યા દીખાએગા ભલા?
તુઝેભી દેખે હએ રે મૌત દમ બ દમ.

[ઇમ્રાનકા ખન્જર માર કર ગુફ્રાનકો જખ્મી કરનાં, ઊસ્કા ચીખ મારના. વજહુલકુમરકા બેદાર હોના, ઇમ્રાંનકા મક્કસે બાતકો બદલના.]

અબીયાત.

ઇમ્રાન———અએ નાપાક લડકે અરે બે ઇમાન,
મરે આકાજાદેકી લેતાથા જાન?

[વજહુલકુમરકો ગલે લગાના.]

અએ વજહુલકુમર ઓ મેરે તાજદાર,
હોં સો બેટે ઇસ્સે તેરે પર નીસાર.
યે નાપાક લડકા મેરા બે હ્યા,
તેરા આયાથા કાટનેકો ગલા,
તો મએંને દીઇ ઇસ્કો સજા વાજેબી,
મીલી હએ યે બદકો જજા વાજેબી.

સુદસ.

યકીનખાન——અએ સાહેબ હો એસેહી તુમ નામદાર,
કે હો જાઓ ખુદ જીસે ઇસ પર નીસાર.
રખા કરતે હો જૈસા બેકસપ પ્યાર,
દે બદલા તુમ્હે વૈસા પરવરદેગાર,
ગો કેસેહી આજ આપ જરદાર હએં,
પર ઇસ્કેહી ઘરકે નમક ખ્વાર હએં.

કતઆઇયાત.

ઇમ્રાન———ઘર ઇસ્કાહી હએ ઔર જર ઇસ્કા હએ,
સબ ઇસ્કાતો હએ મેરા સર ઇસ્કા હએ.
ન બચ્ચોંકી ચાહત, ન જોરૂકા પ્યાર,
મુઝે ઇશ્કુ શામો શહર ઇસ્કા હએ.

વજહુલકુમર——બજાએ પીદર મેરે સર પર હો આપ,
પીદરસેભીતો બલકે બેહતર હો આપ.
રખો મહેરબાની મેરે પર સદા,
ન દીગર હું મએં, ઔર ન દીગર હો આપ.

ईमान———न होथ अपने ग़म कर अय्ये जाने पीदर,
हय्ये बेशक तु रुहे रवाने पीदर.
छपरखटपे आराम अब यहके कर,
बहोत जाग मत दीलसीताने पीदर.

[ईमानका वजहुलक़मरको ले कर जानां,
गुफ़रांनका होथमे आना.]

मु द स.

गुफ़रान———मेरा मान बाहारे खुदा अय्ये यक़ीन,
तु साथ उन्केही जल्द जा अय्ये यक़ीन.
मेरा बाप हय्ये पुर जफ़ा अय्ये यक़ीन,
तु वजहुलक़मरको बचा अय्ये यक़ीन,
मय्यें उस्को बचाने यहां आया हुं,
तो जख्मी हुवा, ये अेवज पाया हुं.

[यक़ीनखानका जाना, खय्येरनका
होथमे आना.]

खय्येरन———अय्ये खावींन्द अल्लाहको मान तु,
न ले बच्चे माअ़सुमकी जान तु.

[गुफ़रानको देख कर.]

तडपता हय्ये क्युं तुं अय्ये वजहुलक़मर ?
गुफ़रांन———अय्ये मादर हुं तेराही मय्यंतो पीसर.
खय्येरन———तुझे कीस्ने जख्मी कीया मेरी जान ?
गुफ़रान———ऊसीने के जो लेताथा तेरी जान.
खय्येरन———क्या तेरे पीदरने कीया तुझपे वार ?
गुफ़रान———करो शुक्रके डाला जीसे न मार.

काहानडा—ग़जल—होरीकी भीनक मोरे कान पडी—तर्ज़.

खय्येरन———बतादो कोईके मोहब्बत कहां हय्ये?
नेहां या अयां, या यहां, या वहां हय्ये ?—बतादो.
हय्ये कुच्छ चीज़ उलफ़त,या हय्ये अेक युंही नाम?
के जीस्का कीसी जा न मीलता नीशां हय्ये—बतादो.

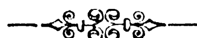
મેરા તો હૈ જો ચાહાનેવાલા સચ્ચા,
તસદ્દુક મેરી ઉસ્કે કુકમેં પ જાં હૈ—બતાદો.
ન બેટેકા બાપ ઔર ન ભાઇકા ભાઇ,
જો દેખો તો મતલબકી સારી જેહાં હૈ—બતાદો.

મજકુર તર્જ.

ગુફરાન——હકીકતમે મતલબકી તો સબ જહાં હૈ,
મગર નેકી મતલબસે ખાલી કહાં હૈ—હકીકતમે.
હો એક એકકી ઊલફત જો એક એકકે દીલમે,
ફરીસ્તે બશર હૈ જમીં આસમાં હૈ—હકીકતમે.
ઉઠા કર મુઝે ઘરમે લે ચલ અય્યે માંદર,
મેરી જખ્મકે દર્દસે જાતી જાં હૈ.—હકીકતમે.

[ખએરનકા ગુફરાનકો ઊઠા કર લે જાનાં]

બાબ પહેલા—પરદા પાંચવા.

ખજાંનેકા મકાંન.

[મકાંન વીજોરી સંન્દુક વ જર જવાહીરસે આરાસ્તા હૈ. અયાજકા આનાં, માહમુદશાહકા મઅ વજીરકે પોશીદા આનકર છુપ જાનાં.]

અબીયાત.

અયાજ——ફરૂં વકતે અસ્લીકી અપને મએં નકલ,
કે થા કૌન પહેલે, મેરી કયા થી અસ્લ.
વજીર——એ કીબ્લા મેરે દેખાયે ગૌરસે,
કે કરતા હૈ ચોરી યે કીસ તોરસે,
માહમુદશાહ—તેરી બાત તો માન્નેમે જબ આએ,
યે સન્દુક લે કર જો ઘર અપને જાએ.

[અયાજકા સન્દુકમેસે જરેબફતમે લીપટે હુવે ફટે પુરાને કપડે નીકાલ કર પહેન કર બ ગૌર દેખનાં]

જોગીયા આસાવરી—ગઝલ—એક આ જા નજર —તર્જ.

અયાઝ——જો અસ્લ હએ વો અસ્લકી હાલતકો ન ભુલે,
ભુલે ન અઝલ જો વો કીઆમતકો ન ભુલે.—જો.
હએ તાજે શાહાનેસે કુલાહા કોહનાં ઊસે ખુબ,
અદહમકે પીસરકી જો હીકાયતકો ન ભુલે.—જો.
જબ દફકે ગદાથી, તો થી જરરીન કુબા કબ?
રાહતમે બશર પહેલી મુસીબતકો ન ભુલે.—જો.
તહે બંદકે એવજ હકને દીઈ અબ રેશમી શુરવાલ,
તીસપરભીતો દુન્યાંકી મોહબ્બતકો ન ભુલે.—જો.
તા હશ્ર તુઝે ખાકમે સોના અએ બશર હએ,
દો દીન હો છપરખટ, તો વો આદતકો ન ભુલે.—જો.

[માહમુદશાહકા મઆ વજીરકે જાહીર હોના,
અયાજકા આદાબ બજા લાના]

મ જ કુ ર ત ર્જ.

માહમુદશાહ—ક્યું કર ન હું ગુલાંમ ભલા ઈસ હબીબકા?
સચ્ચા યે બાદશાહ હએ મએં શાહ હું નસીબકા.—ક્યું.
સૈયાદો લાખ શોર મચાવો ચમનમે તુમ,
ગુલસે ન મુંહ ફીરેગા કભી ઈન્દલીબકા.—ક્યું.
યે નેક ચાલ ચહકે અએ દીલદારે બાવફા,
મુંહ તુને કાલા કર દીયા અપને રકીબકા.—ક્યું.
જૈસા હએ નેક ખુ યે, મેરા દોસ્ત અએ વજીર,
ઐસા હએ જગમે કોઈ બંદો ફરીબકા?—ક્યું.

મુ સ દ્દ સ.

વજીર——અએ શાહા કમતરીનકી તકસીર હો મોઆફ,
બેશક ગુમાન મેરા થા સબ ઇસને દીન ખીલાફ.
ખુબી નજર અયાજકી અબ આઈ મુઝકો સાફ,
કાફીર હએ વો જો શખ્સ કરે ઇસસે ઇનહેરાફ,
દુન્યાંમે પુછો સચતો, હએ શાને વફા યેહી,
સારા જમાના જીસ્મ હએ, જાને વફા યેહી.

માહ્મુદશાહ—ખલ્કમે ઇસરારે હક્ જો પુછો તો ઇન્સાંન હએ,
ભેદ કયા અલ્લાહકા કુછ જાનના આસાંન હએ?
જો કહે ઇન્સાંનકી કામીલ મુઝે પએછાંન હએ,
મેરી દાનીશમંદીસે વોહી બડા નાદાન હએ,
ખસલત અપની આદમી ન ખુદ કરે જાહેર કોઇ,
હોવે ફેર નેકી બદીસે ઊસ્કે કયા માહીર કોઇ?

અયાજ——પડતા હએ સંગે સીયાહાપરભી જો અક્સે આફતાબ,
પએદા ઉસમે લાઅલ હો જાતા હએ અએ શાહ લા જવાબ.
હો શબે તારીકમે તાબીંન્દા જબકે માહતાબ,
કયું સીયાહી ગુમ ન હો ફેર ઉસ્કી અએ આલી જનાબ,
મએંતો હું સંગે સીયાહ, પર મેહેર રખ્શાં આપ હો,
મએં શબે તારીક હું, ઔર માહે તાબાં આપ હો.

માહ્મુદશાહ—સદકે નીત અપને પ તુને યાર રખ્ખા હએ મુઝે,
ઇસ લીયાકતનેહી તેરી માર રખ્ખા હએ મુઝે.
તુને કાયમ નેકીપર હરબાર રખ્ખા હએ મુઝે,
કયું ખુદાને તેરે પર સરદાર રખ્ખા હએ મુઝે?
તખ્ત મુઝકો ચાહીયે ના તાજદારી ચાહીયે,
રોજો શબ મુઝકો તેરી ખીજમત ગુજારી ચાહીયે,

અયાજ——મેરેસા નાચીજ બંન્દાહી જો સરદારી કરે,
બાદશાહી ફેરતો અએ આકા જહાં સારી કરે.
સલતનત હો કરતો શબ ભર કૌન બેદારી કરે?
જો રઆઇયતકી તુમારી તરહ દીલદારી કરે,
રાતકે કુતવાલ હો, ઔર દીનકે તુમ સુલ્તાન હો,
કીસ તરાહ ફેર દાદખ્વાહ બેદાદીસે હએરાન હો?

વજીર——બારેક અલ્લાહ આપને યે સચ કહા હએ અએ અયાજ,
કમ ન ગમ શાહને રીઆયાકા સહા હએ અએ અયાજ·
પર મુઝે ઇસ બાતમે ખૌફ એક બડા હએ અએ અયાજ,
શાહકા ફીરના તનહા શબકો ના રવા હએ અએ અયાજ,
ઇસ લીયે હમરાહ હમ દોનોકોભી રખ્ખે જનાંબ,
તા કોઇ દુશમન સીયાહ રૂ હો સકે ન કામયાબ.

સુઘરઇ કાહનડા—ગઝલ—અલ્લાહો અલ્લાહ—તર્જ.

માહ્મુદશાહ—હીફાજતમે રખ્ખે જો દાદાર હમકો,
તો દુશમનસે કયા હોવે આજાર હમકો?—હીફાજતમે.
હએ સાથ અપને કાફી, વો એક દોસ્ત અપનાં,
ચહાતા હએ દીલસે જો હરબાર હમકો.—હીફાજતમે.
તુ ઇસ રૈનકે શાહીકો લેકે ઘર જા,
અકેલાહી જાને દે ગમખ્વાર હમકો.—હીફાજતમે.
[જાના માહ્મુદકા મઆ અયાજો વઝીરકે.]

બાબ પહેલા—પરદા છઠ્ઠા.

મહેલ.

[શમ્સુલલકાકા મઆ ખ્વાસોંકે આનાં.]

જીલા બરહનસ.—ઠુંમરી—અભી છોડ દેગા તુ ઇન્કાર.—તર્જ.

શમ્સુલલકા—સખી ના ઊમંગ રખો જોબન સરસકી,
કછુ ચીન્તા રાખો પીયાકે દરસકી.—સખી.
ન સંગ રાખેંગે તોહે પીતમ પ્યારે,
કીસી બાંહાંસે તોરી અંગીયા જો મસકી.—સખી.
યહાંકી રહે ના વહાંકી રહેગી,
પ્રાંન દીયે પીત મે તુ જો સસકી.—સખી.
ભજે હેતસે હરકો જો રએનો દીન તુ,
વો દીન હએ બરસકા, વો રએન હએ બરસકી.—સખી.

મજકુર તર્જ.

સહેલીએં—સરસમે સરસ ચીજ જોબન સરસ હએ,
મધુર એસા મધમે ન રસ હએ ન કસ હએ.—સરસમે.
યે હર ભજનેકે નાહીં દીન હએં તેહારે,
સજન સાવરેકી તોહે ભગતી બસ હએ.—સરસમે.

ખીલા તોરા જોબન કંવલ ફૂલ જૈસા,
ભંવર ઘુમનેકાતો યેહી બરસ હય્એ.—સરસમે.
દીખાઈ જો ચતરાઇ ચાતુર પતીકો,
તો ધન ધન ધન, તોહે જસ, તોહે જસ હય્એ.—સરસમે.
પીતા તોરા બ્યાહને કહા, તુ ન બ્યાહાઇ,
અરી બાંવરી હટ યે તોરા નીરસ હય્એ.—સરસમે.

સારંગ—ગ઼જલ—દીલ મેરા જીસને લે ગયા—તર્જ,

શમ્સુલલકા—ચાહેગા દીલસે જો હમે, ચાહેંગે હમ ઊસે,
જો પુજે હમ્કો, સમઝેંગે હમભી સનમ ઊસે.—ચાહેગા.
હમ્કો અજીજ મીસ્લે જુલઅેખાં જો સમઝેગા,
હરગીજ ન હમભી જાનેંગે યુસુફ્સે કમ ઉસે.—ચાહેગા.
હો દીન જીસ્કા ઇશ્ક, ધરમ જીસ્કા પ્યાર હો,
યકસાં દીખાઇ દેતે હય્એં, દય્એરો હરમ ઊસે.—ચાહેગા.
આતશતો સંગમે હો, બશરમે ન ઇશ્ક હો,
જો એૈસા હો, ન જાને કયું પથ્થરસે કમ ઉસે?—ચાહેગા.

[મહેલકે પીછેકા કબ્રસ્તાનમેસે નજહુલકમરકી
આવાજકા આના, સબકા ઘબરાનાં.]

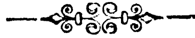
અ બી યા ત.

નજહુલકમર—હો સીતમ ફરજન્દ પર, એૈાર બાપ સોવે ખાકમે,
હાય્એ! યે તાસીર હય્એ કયા ગરદીશે અફ્લાકમે.

શમ્સુલલકા—કોન કબ્રસ્તાનમે રોતા હય્એ સારી રાત યે,
પહેલી સહેલી—હય્એ બલા કોઈ, ન રખ તુ ધ્યાનમેભી બાત યે.
શમ્સુલલકા—જાકે મય્એં પીછલે દરીચેસે સુનુંગી યે સદા,
દુસરી સહેલી—યે તેરા હટહી પસન્દ હમ્કો નહીં શમ્સુલલકા.
શમ્સુલલકા—તુમ્કો કયા હય્એ ઇસ્સે, અપને જીકે હમ મુખ્તાર હય્એં.
પહેલી સહેલી—ખય્એર તેરી મરજી, તેરે આગે હમ લાચાર હય્એં.

[શમ્સુલલકાકા મય્અ સહેલીયોંકે રવાંનાં
હોના.]

આખ પહેલા—પરદા સાતવા.

કુબ્રસ્તાન.

[રાતકા વક્ત. અપને પીદરકી કબ્રકે આગે વજહુલકુમરકા બેખુદ પડે હુવે નજર આના, યકીનખાનકા કબ્રકે પાએતીપર સર રખ કર આંસુ બહાના.]

કલ્યાન—ગજલ.—છુપ કર દીલમે મેરે.—તર્જ.

યકીનખાન—મેરે આકા મેરે સરદાર કબીરૂલ ઊમ્રા,
તુમસા હોગા ન હએ જીનહાર કબીરૂલ ઊમ્રા.—મેરે.
બીસ્તરે ખાક પ કયું સોતે હો ચલીયે ઘરકો,
ફુલોંકી સેજ હએ તૈયાર કબીરૂલ ઉમ્રા.—મેરે.
આપકા લખ્તે જીગર આયા હએ બેતાબ યાંહાં,
ઊઠકે તુમ કીજે જરા પ્યાર કબીરૂલ ઊમ્રા.—મેરે.

[યકીનખાનકા રોના, માહમુદશાહકા કુતવાલકે લીબાસમે દોનોકી બેકરારી દેખનેકે લીયે પોશીદા હોના. વજહુલકુમરકા હોશમે આના, શમ્સુલબલકાકા દરીચે પર આન કર પોશીદા હો જાનાં.]

મુસદ્દસ.

વજહુલકુમર—ઊઠીયે પીદર ન મેરેસે ઇન્કાર કીજીયે,
ઉઠીયે પીદર જરા તો મુઝે પ્યાર કીજીયે.
ઉઠીયે પીદર ન મુઝકો દીલઅફગાર કીજીયે,
તકસીર હો તો અફવ અએ સરદાર કીજીયે,
તસ્કીન હાએ દેતે નહીં નાતવાનકો?
સમઝા તુ અએ યકીન મેરે અબ્બા જાનકો?

એક દીન થા વો કે છાતીસે મુઝકો લગાતેથે,
એક દીન થા વો કે સીને પ મુઝકો લીટાતેથે,
એક દીન થા વો મએં રૂઠતાથા તુમ મનાતેથે,
એક દીન થા વો મએં રોવું'તો આંસું બહાતેથે.
કહેતેથે પ્યાર કરકે ન રો મેરે લાલ તુમ,
ઔર આજ દેખતેભી નહીં મેરા હાલ તુમ?

[વજહુલકુમરકા જારો જાર રોના, યકીનકા
તસ્કીન દે કર ગુબારે દીલ ખોનાં].

યકીનખાન—અબ સબ્ર ઈખતયાર આએ વજહુલકુમર કરો,
રહે પીદરકો માહજું ન તુમ આએ પીસર કરો.
કયા રોનેસે હએ ફાએદા? સખ્ત અબ જીગર કરો,
નાહક લહુકા પાની ન આએ નામેવર કરો,
બાખોંને એક મુર્દે કે ખાતીરતો સર ધુનાં,
પર વો હુવા હએ જીંન્દા, યે હમને નહીં સુના.

વજહુલકુમર—માદરકી કબ્ર વો હએ, યે કબ્રે પીદર હએ હાએ!
દોનુકા નામ લે લેકે રોતા પીસર હએ હાએ!
હોતા નહીં કીસીકેભી દીલ પર અસર હએ હાએ!
ફરજંન્દસેભી ખ્વાબ ઉન્હે શીરીંતર હએ હાએ!
ઓ અમ્મા આકે મુઝકો છુડાવો અઝાબસે?
બેદાર મેરે બાબાકો યા કર દો ખ્વાબસે?

યકીનખાન—ગુજરી હએ આધી રાત, ન જારી કરો જનાબ,
ફુલ અબ ચડાકે કબ્ર પ ઘર ચલકે કીજે ખ્વાબ.
રોના જીયાદા હકમે હએ મરહુમ કે અઝાબ,
કીજે દોઆએ મગફીરત અબ તાકે હો સવાબ,
આયા હએ જો યહાં, વહાં જાનકે વાસ્તે,
રહેતા હએ કૌન દુન્યાં બસાનેકે વાસ્તે?

[યકીનખાનકા સો જાનાં.]

જીલા—ગ઼ઝલ—બસ આતશે ઊલફતને—તર્જ.

વજહુલકુમર—જો હએ' તેરી રાહ઼મતકે ચમનમે અએ ખુદા ફુલ,
વો વાલીદો માદરકો મેરે હોવે' અતા ફુલ,
શબ્બુ, રએહાન સમન ગુલ. જો.
અફ્સોસ હું મએ' ફુલ, જો ફુલોંકે શજરકા,
શબ્બુ, રએહાન, સમનગુલ,
મુરઝા ગએ વો, ઔર રહા મએ'હી ખીલા ફુલ.—જો.
તારાજ હુવા બાગ મેરે હસ્બો નસબકા,
શબ્બુ, રએહાન, સમનગુલ,
ગુલચીંને ચમનમે ન કોઇ બાકી રખા ફુલ.—જો.

[વજહુલકુમરકા ફુલ ચડહા કર કબ્રસે લીપટ જાના, ઇમ્રાનકા દબે પાંવું આનાં.]

આ બી યા ત.

માહ઼મુદશાહુ—યે લડકા કેસે દર્દસે રોતા હએ જારો જાર,
[ઇમ્રાનકો દેખ કર.]
કોન આ રહા હએ ઔર યહાં પર યે નાબકાર!
ઇમ્રાન———કેસે પડે હએ' ખ્વાબમે દોનુભી કમ નસીબ,
કર દું યે તેગસે ઇન્હે બાગે ઇરમ નસીબ.
શમ્સુલલકા—ખામોશ હો ગયા વો તો ગમગીન દીલફીગાર,
પર કોન ખીંચે જાતા હએ યે તેગે આબદાર.

[શમ્સુલલકાકા પોશીદા હો કર નીચે ઊતરના, ઇમ્રાનકા વજહુલકુમરકો મારને ચહાના. શમ્સુલલકાકા હાથ રોકના, ઇમ્રાનકા ઊસે મારને ચહાના, વજહુલકુમરકા બચાના. યકીનકા બેદાર હોના, ઇમ્રાનકા વજહુલ-કુમરપર વાર ચલાના, યકીનકા બચાનાં, માહ઼મુદકા તલવાર ખીંચે હુવે નીકલ આનાં.]

મીસરા.

માહ્‌મુદશાહ—ઓ મુજી ઝાલીમ બદશઆર,
યે કયા બલા! હું મએં ફરાર.

[ઇમ્રાનકા જાન બચાના ફરાર હો કર. યકી-નકા ઊસકે દુમબાલે જાનાં બેકરાર હો કર. માહ્‌મુદકાભી ઊનકે પીછે જાના, વજહુલકમરકો દેખ કર શમ્સકા બેધ્યાન હોના, ઉસકાભી ઉસે દેખ કર હએરાન હોનાં.]

"Tableau" મુતાહ્‌યુર.

બાબ પહેલા—પરદા આઠવા.

રાસ્તા.

[આના ઇમ્રાનકા હાથમે શમશીર લીયે હુવે ખુનીકી તરફ.]

જીલા બીલાવલ—ઇંગ્રેજી તર્જ—ઓ માઇ માઇ—તર્જ.

ઇમ્રાન—

ઓ તેગ તેગ ઓ તેગે આબદાર, આજ તુઝે દુંગા મએં તેરા શીકાર,
પ્યાસી એકબાર, રહી ખુનખ્વાર, અબકે એક વાર મેહી ચલકે ઉસે માર.
ઓ.

છોડુ છોડુ મએં ઊસે નહીં જીનહાર, બેમરે ઉસકે હુંગા કૈસા માલદાર,
યેહી તલવાર, કરે ઉસકો પાર, હું મએં અમીર તબ આલી વીકાર.
ઓ.

[ઇમ્રાનકા જાને ચહાના—ખએરનો ગુફ્રાંનકા. ઉન્હકે સામને આના.]

કાફી—ગઝલ—ચમનમે આકે કોઈ દમ—તર્જ.

ખઝેરન——ખીજાંકે આનેકા કયા ઉસ્કો ગમ હય્યે કમ સૈયાદ?
ન તુ વો બુલબુલે બેકસ પ કર સીતમ સૈયાદ.—ખીજાંકે.
બહારે ગુલ નહીં દેખી કફસમે આંખ ખુલી,
ન બાગે અય્યેશ અબીસે તુ કર કલમ સૈયાદ.—ખીજાંકે.
ન શાખે ગુલ પ કબી આશીયાં હુવા જીસ્કા,
વો કમ નસીબકો જીને દે કોઈ દમ સૈયાદ.—ખીજાંકે.

મજકુર તર્જ.

ઇમાન——હમારે બાગકો તારાજ જો કરે બુલબુલ,
ખુદા કરે વો અબીકા અબી મરે બુલબુલ.—હમારે.
વો મીલ્ક સમઝા હય્યે અપની મેરે ગુલોંકા જર,
ન કયું મય્યેં પાવુંસે મલ ડાલું ફેર સરે બુલબુલ?—હમારે.
ન દમમે દમ રખું મય્યેં ઉસકે, જુબહા કરકે ઉસે,
તો ફેર કયા રૈનકે ગુલશનકા દમ ભરે બુલબુલ?—હમારે.

ઝીન્ઝોટી—ગઝલ—દારે ફનાસે દીલકો.—તર્જ.

ગુલ્ફરાંન——ગુલ હય્યે શુગુફતા બુલબુલે નાશાદકે લીયે,
કહેતા હય્યે કૌન ફૂલે હય્યેં સૈયાદકે લીયે?—ગુલ.
મુદ્દકે અદમસે હસ્તીમે અય્યે વાલીદ આપકો,
કયા દાદગરને ભેજા હય્યે બેદાદકે લીયે?—ગુલ.
દુન્યાંકે શાહ ન દેંગે જો વજહુલકુમરકી દાદ,
દરગાહે હક હય્યે બસ ઉસે ફરયાદકે લીયે.—ગુલ.

મુદસ.

ઇમાન——અગર દરગાહે હકુમે જાવે વો ફરીયાદ કરનેકો,
તો જાના સાથ ઉસ્કેહી ઉસે તુ શાદ કરનેકો.
નસીહત આના તબ મુઝકો મેરે ઉસતાદ કરનેકો,
તેરી મકતબમે આવું મય્યેં સબક જબ યાદ કરનેકો,
તેરી માદરકે સાથ અય્યે લડકે જીસ દમ બ્યાહા મેરા થા,
તો કયા કાજી તુહી ઉસ વકતમે ગુમરાહા મેરા થા?

ખમ્સા.

ખએરન——જો ખુની ખુનહી કરને પ હો તૈયાર અએ બેટા,
નસીહત કરની ઉસ્કે હકમે હએ બેકાર અએ બેટા.
યે સાહેબજાદેકો બેશક કરેગા ખ્વાર અએ બેટા,
લીખા હએ બખ્તમે યુંહી તો હએં નાચાર અએ બેટા,
ચલો ઘર જાએં વર્ના હો તુમ્હે આજાર અએ બેટા.

[જાના ખએરનો ગુફરાનકા.]

જીલા ઝીન્ઝોટી—ગઝલ—યે બાહરે આલમમે જીન્દગી.—તર્જ.

ઇમ્રાન—

યે દોનુ જબતક, હએં જીતે તબતક, તો કામ મેરા હુવા ન હોગા,
પીસરકો મારૂં, બલા ઊતારૂં, યે રામ મેરા હુવા ન હોગા.—યે.
કરૂં મએં હોકમત, હું ઐસી તોહમત, કહાએ લડકેકી ખુની જોજા,
બગએર ધસ્કે, વો જર યે કુબ્જા તમામ મેરે હુવા ન હોગા.—યે.

[જાના ઇમ્રાનકા ઔર આના યકીનખાનકા.]

બેહાગ—ગઝલ—મુઝે હાએ ! તકદીર લાઇ કાંહાં.—તર્જ.

યકીનખાન—અરે આજભી થા વો શએતાંન હી,
થા શએતાનહી થા વો ઇમ્રાનહી.—અરે.
જો આતા મેરે હાથ વો બદ સીફાત,
તો કરતા યે ખન્જરસે બે જાનહી.—અરે.

[માહમુદકા આન કર યકીનકો ગીરફ્તાર કરનાં.]

માંલકોસ—ગઝલ—પરસ્તીશકે કાબીલ.—તર્જ.

માહમુદશાહ—છુટેગા ન અબ મુઝસે અએ ચોર તુ,
અગરચે હએ કેસાહી શાહજોર તુ.—છુટેગા.
વો લડકા થા બેકસ ઊસે અએ પલીદ,
કીયા ચાહાતાથા કયું દર ગોર તુ ?—છુટેગા.
હું ગજનીકા કુતવાલ ચલ મેરે સાથ,
જરાભી મચાના નહીં શોર તુ.—છુટેગા.

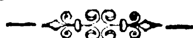
મજકુર તર્જ.

યકીનખાન—અએ સાહેબ હું નાહક ગુનાહગાર મએં,
વો ખુની દીગર. કયું ગીરફતાર મએં ?—અએ.
મેરા અફાજાદા હએ વજહુલકમર,
ગુલાંમ ઉસ્કાહી હું વફાદાર મએં.—અએ.
ન બાવર હો તો ચલકે પુછો ઉસે,
વહાં આનેકોભી હું તૈયાર મએં—અએ.

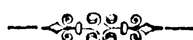
મજકુર તર્જ.

માહમુદશાહ—હવાલાતમે તો મેરે સાત આ,
મએં પુછુંગા ઉસ્સે તેરી બાત આ.
[લે જાના માહમુદકા યકીનકો.]

બાબ દુસરા—પરદા પહેલા.

મહેલ.

[શમ્સુલલકાકા વજહુલકમરકો બેદાર કરનાં,
માહમુદકા એક કોનેમે છુપ બએઠનાં.]

કલ્યાંન—ગઝલ—દુલહન માંગે સંવારન સારી—તર્જ.

શમ્સુલલકા—કયુ એ ખ્વાબે દીલબર રકીબ હએ હમારા ?
ન મીલા ઇસ્સે યેતો હબીબ હએ હમારા.—કયું.
જગાકે હમે વસ્લકી શબ તુ સોયા,
યે બેદાર કૈસા નસીબ હએ હમારા.—કયું.
મરીજે મોહબ્બત તો તડપે યે સોવે ?
કયા હમસે યે ગાફીલ તબીબ હએ હમારા.—કયું.
ઉઠો રૌનકે બઝમે આલમ ઉઠો તુમ,
કે અબ મુજતરીબ દીલ અજીબ હએ હમારા.—કયું.
[વજહુલકમરકા હોશમે આન કર શમ્સુલ-
લકાકો ગલે લગાનાં.]

મઝકુર તર્જ.

વજહુલકમર—ઇધર દેખતા હું, ઉધર દેખતા હું,
તુઝે દેખતા હું, જીધર દેખતા હું.—ઇધર.
હએ કુઆબા કલીસા તેરા, દએર તેરા,
સીવા તેરે કબ મએં દીગર દેખતા હું?—ઇધર.
બુતોંમે ન હોતા અગર તેરા જલવા,
તો પથરોંમે કયું મએં શરર દેખતા હું?—ઇધર.
સીવા તેરે જો હએં વો હએં મેરે દુશમન,
તુઝે દોસ્ત અપના મગર દેખતા હું.—ઇધર.

મુસદ્દસ.

શમ્સુલલકા—હોના ન દુર મુઝસે અએ જાને જેહાંન તુમ,
સમઝો મેરે મકાનકો અપના મકાન તુમ.
વાલીદસે મેરે ડરતે હો ગર દીલસીતાન તુમ,
તો દીલમે છુપકે બએઠો મેરે મેરી જાન તુમ,
આંખોંમે ઘર હએ આપકા, દીલમે મકાંન હએ,
દો તન હએં ગોકે અપને, મગર એક જાન હએ.

વજહુલકમર—બન્દાતો આપકાહી પરસ્તાર હએ સનમ,
ગોકે બહોત ખુદાકા ગુનાહગાર હએ સનમ.
પર એક ગુલામ મેરા વફાદાર હએ સનમ,
મીલનેકા ઉસસે શૌકુહી એક બાર હએ સનમ,
તસ્કીન ઉસકો દેકે કુદમ બોસ અબ હુવા,
બાઇસકે આશકોંસે ભલા સબ્ર કબ હુવા?

કતાઅ.

શમ્સુલલકા—રાજી હું રજા પર મએં, અએ દીલદાર સીધારો,
પર ભુલના મુઝકો નહીં જીનહાર સીધારો.
હએ વકતે વદાઅ મીલકે કરેં દોનુ તનાવીલ,
બાઅદ ઉસકે હએ અલ્લાહ મદદગાર સીધારો.

[જાના શમ્સો કમરકા.]

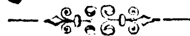
મુસદ્દસ.

માહ્મુદશાહ—દોસ્તોં પર લુત્ફ, દુશમન પર ઇનાયત ચાહીયે,
ખાકકે પુતલોંકો ખાકીસે શીફાકત ચાહીયે.
માલો દૌલત ચાહીયે, ન જાહો હશમત ચાહીયે,
આદમીયત ઉસમે હએ જીસકો મોહબ્બત ચાહીયે,
ગોશે દુન્યાંમે ખુદા એસા કોઇ દમ ફુંક દે,
આગ ભડકે ઇશ્કકી દીલ હએ આલમ ફુંક દે.

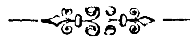
દીલસે દીલ જબ મીલ ગયા, ચાહતસે ચાહત હોતી હએ,
દુઇ આંખોંસે ઉઠી કસરતભી વાહદત હોતી હએ.
ગએરીયત મીટ જાએ, તો યકસાં તબીઅત હોતી હએ,
ખુદ પરસ્તી છોડો તો સબસે મોહબ્બત હોતી હએ,
દેખો તુમ ઇન આશકો માઅશુકમે ચાહત હએ કયા?
અબ ઉન્હોંકે દીલસે પુછો ચાહામે રાહત હએ કયા?

[જાના માહ્મુદશાહકા.]

આંખ દુસરા—પરદા દુસરા.

કુબ્બકી સામને મેહેલકી આગાસીકા દેખાવ.

[માહ્મુદકા કુબ્બેકે નજદીક છુપ કર ખડે રહેનાં.]

અબીયાત.

માહ્મુદશાહ—ઇસી રાહસે આએગા વજહુલકમર,
મએં પોશીદા બએઠું યહાં જુદતર.
કે આતેહી ઉસકો કરૂં મએં અસીર,
તમાશા હો તાકે જરા દીલપજીર.

[માહ્મુદકા પોશીદા હોકર ખડે રહેનાં, વજહુલકમર ઔર શમ્સુલલકાકા દરીચે પર આન કર રૂખસતકી બગલગીરી કર કર કમરકા જાના, શમ્સકા આહે સર્દ ભરતે હુવે હોના રવાનાં, માહ્મુદકા કમરકો રોકનાં.]

અબીયાત.

માહ્‌મુદશાહ—ખબરદાર ઓ ચોર આગે ન જા,
મએં કહેતા હું સર જોર આગે ન જા.
અરે બેહયા હએ યે ક઼સ્રે વઝ઼ીર,
તુ ઇસમે ગયા ચોરી કરને શરીર?
તુઝે દેગા માહ્‌મુદશાહ અબ સઝા,
ચખેગા સદા ક઼ૈદકા તુ મઝા.
યે ગઝની શહરકા હું મએંહી અસસ,
લે જાતું તુઝે શાહકે પાસ બસ.
વજહુલકમર—અએ કોતવાલ સાહેબ ઓ આલી વીક઼ાર,
નહીં મએંતો હું ચોર તકસીરવાર.
ઝ઼રૂરતકા ઇસ ઘરમે થા મુઝકો કાંમ,
ગયા થા મએં ઇસ વાસ્તે નેકનામ.

મુસદદ્દસ.

માહ્‌મુદશાહ—અએ મક્કાર ગુજરી હએ અબ આધી રાત,
કયા ઇસ વક઼્ત થા કાંમ ઓ બદ સીફ઼ાત?
ન સચ સચ કહેગા જો તુ વારેદાત,
તો અપની રેહાઇ સમઝ બે સીબાત,
તુ યા ચોર હએ, યા ઝ઼ીનાકાર હએ,
હો કોઈ, વ લેકીન બદ અતવાર હએ.
વજહુલકમર—ન હું ચોર, ના મએં બદ અતવાર હું,
ન ફ઼ાસીક઼ હું ઓર ના ઝ઼ીનાકાર હું.
ફ઼રેબી, જુવારી, ન મક્કાર હું.
મગર એક ખતાસે ગુનાહગાર હું,
જો દુખ્તે વઝ઼ીર હએ ગુલે બાગે હુસ્ન.
મેરે દીલ પ ઉસને દીયા દાગે હુસ્ન.

ઝીલા ગારા—ઠુમરી—અરે મોહે છાંડ તુ કસાઈ—તર્ઝ.

માહ્‌મુદશાહ—હાથસે મેરે રેહાઈ તો ન પાએ ચોર તુ,
મક્કા યે છોડકે નાહક઼ મચાના શોર તુ.—હાથસે.

અએ પલીદ બેહયા, તુ આશકે દુખ્તે વઝીર!
કીતના અપ્ને પાસ હુવા હએ રખકે જરકા જોર તુ!—હાથસે.
તુઝકો ફાંસી કયું ન દેવે કલકા કલ માહમુદશાહ?
ખુદ બ ખુદ રાહી હુવા હએ, હાએ! મુબે ગોર તુ—હાથસે.

મ જ કુ ર ત ર્જે

વજહુલકુમર—કુસ્તએ રોઝે અજલ હું, હમદમે મનસુર હું,
માર ડાલો મુઝકો કે શીરઆેનીયોંસે દુર હું.—કુસ્તએ.
મીલકે આને દો મુઝે એક વકત અબ ઊસ યારસે,
જીસકે ખાતીર દાર પર ચડનેકો મએં મસરૂર હું.—કુસ્તએ.

મુ સ દ દ સ.

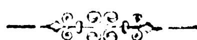
માહમુદશાહ—તોતા અગરચે કેસાહી શીરીં કલાંમ હએ,
ઊસકો કફસસે છોડનાં નાદાંકા કામ હએ.
બાઇસકે ધ્યાંન ઊસકો તો યેહી મુદામ હએ,
પીંજરેમે એક દીન મેરા કીસ્સા તમામ હએ,
છુટ કર તો કૌન આતા હએ ફેર જાન દેનેકો,
દમ આયા હએ કીસે તુ અએ નાદાન દેનેકો?

વજહુલકુમર—કબ મસલ હએવાંકી કબતી હએ ભલા ઇનસાનકો?
આદમી દે દેતે હએં વાઅદે પ અપની જાનકો.
કર ખુદાકે વાસ્તે પુરા મેરે અરમાનકો,
એક સાઅતકી રજા દે માનકર સુબહાંનકો.
એક વકત ઊસ યારસે મીલનેકી બસ ઉમ્મીદ હએ,
મીલ ગયા વો તો મુઝે ફેર સર કટાના ઇદ હએ.

માહમુદશાહ—કહેતા હએ મુઝકો, રજા તુ એક સાઅત દે મુઝે?
ખએર જાને દેતા હું, લેકીન જમાનત દે મુઝે.
જામીન અપના કોઇ તુ આહલે લીયાકત દે મુઝે,
તા દગાબાજી ન તુ અએ પસ્ત હીમ્મત દે મુઝે,
તેરે બદલે જાન તક દેનેકા જો પએમાન દે,
વો તેરી માઅશુકસે મીલને તુઝે નાદાન દે.

ફેસ—ગઝલ—ચાહે સૈયાં માર ડાલો—તર્જ.

બજહુલકમર—સાત લાયાથા કીસે, જો લેકે જાવું સંગ મએં?
જામીન હો મેરા કોઈ, ન પાતા હું યે રંગ મએં.—સાત.
આયાથા તનહા જેહાંમે જાવુંગા તનહાહી મએં,
કોઈ કીસકા હો, ન પાતા હું યે જગમે ઢંગ મએં.—સાત.
એક મુરબ્બી હએ મેરા ઇમ્રાંન ઈસ નાચારીમે,
દુશમનીકી દેખતા હું ઉસ્સેભીતો જંગ મએં.—સાત.
હોતો હો જામીન મેરા વોહી અએ સાહેબ ચલીયેગા,
વર્ના ઝીન્દાંમે તુમારેહી રહુંગા તંગ મએં.—સાત.
[જાના માહમુદો કમરકા.]

બાબ દુસરા—પરદા તીસરા.

દી વાં ન ખાં ના .

કલ્યાંન—લાવની—ભર જોબનમે મન મોહનસી—તર્જ.

ઇમ્રાન—

હોતી મુઝેથી હરકત જીસ્સે, મએંને ઉસે પીન્નાર કીયા,
રવાં ગલે પર અપને પીસરકે મએંનેતો તલવાર કીયા.—હોતી.
ચીર જીગરકો ઊસકે ઊસકી આંતોંકા એક હાર કીયા,
ગલેકા અપની જોરૂકે યે મએંને અબ સીંગાર કીયા.—હોતી.
વો તો નીન્દમે સોઇ હએ, મએંને હાકીમસે ઈજહાર કીયા,
બીબીને મેરી મેરે ફરજંન્દકાહી હાએ! શીકાર કીયા.—હોતી.
ન્યાંજો નજર કરૂં પરસુ, કલ જો શાહને ઉસે સરેદાર કીયા,
રવાં ગલે પર અપને પીસરકે મએંને તો તલવાર કીયા.—હોતી.
[આનાં ખએરનકા ગુફરાંનકે લાશેકો લે કર]

पीलु—ठुमरी—नां लीखी सैयां पतीयां—तर्ज.

अय खावीन्द कया जीना हो खाक मेरा,
क़जाने कीया हये जीगर चाक मेरा.—अय.
कीसीने कीया खुन बच्चेका मेरे,
ये दुश्मन हुवा कौन नापाक मेरा.—अय.

[ईम्रानका तअेशमें आनां.]

मजकुर तर्ज.

ईम्रान———अरी मक्का रुप कयुं ये लीया हय ?
पीसरका मेरे खुन तुने पीया हये.—अरी.
ले आवुं मअें जाके सीपाहीको अभी,
अय डाकान तु पायेगी अपना कीया हये.—अरी.

[ईम्रानका जाना, खअेरनका जमीनपर पछाड कर जारी करनां.]

परज कालींगडा—मरसीया—बोल तु आंखे मजनुं.—तर्ज.

खअेरन—

कया मुह खुदाको खुनी, दीखलाना हये याके नहीं अफ़सोस !
मासुम था ये फ़रजंन्द, ईसका रवाथा खुन कहीं अफ़सोस !—कया.
सोंचो लोगो सोंचो, मालके खातीर बेटेको मारा,
आग लगे ये जरको, खाकमे हो मेरी आंखोंका तारा.—कया.
कहेके खुदासे बेटा, दुख्या मांको भुला लो तुम प्यारे,
जीके करेंगे अफ़सोस, वो तेरे मेरे लख्ते जीगर कयारे ?—कया.

[खअेरनका सरको पटकनां, अयाजका शाहाने लीबासमें मअे सीपाहीके ईम्रानके सात आनां]

झीन्झोटी—लावणी—सुनदर कहे पी पीया पीया.—तर्ज.

ईम्रान———पकडो ईसको ईस डाकनने बच्चा मेरा खाया हये,
अेकही मेरा लख्ते जीगर था, खाकमे उसको मीलाया हये.
अयाज———कैसी मादर तु बद अख्तर, तेरे जीगरका पारा था,
खाना कलेजा डाकन ईसका तुझको कैसा गवारा था ?

ખએરન.——હાએ! ખુદા ક્યા તેરે ઘરમે જાલીમકા ઈનસાફ નહીં ?
ડાકન હું મએં દુન્યાં મુઝસે કરતા કયું તુ સાફ નહીં ?

ઈમાન———અદલ ખુદાકા સચ્ચા હએ, તુ ઝુલ્મ સમઝ બદકાર નહીં
કહેના ખુદાકો જબ તુ જાલીમ, કલ જો તુઝે હો દાર નહીં.

ખએરન——અબસેભી તુ નેકી પર ચલ, તેરે લીયે કરતી હું દોઆ,
તેરી બલાસે હમતો મરે, પર હાફીઝ તેરા હોવે ખુદા.

[ખએરનકા બેતાબ હો કર જમીનપર પછાડ
કર ગીરના. વજહુલકુમરકો લે કર માહ્મુદકા આનાં, વજહુલકુમરકા ઈમાનસે મદદ
ચહાના.]

મસનવી.

બરહુન્સ—ગઝલ—પીલા સાકીયા.—તર્જ.

વજહુલકુમર—કરો મેહેર મેરે પર તુમ અબ ચચા,
હો જામીન મેરે આજકી શબ ચચા.—કરો.
મુઝે મીલનેકા મેરી માઅશુકસે,
કોસી તરાહકા કીજીયે ઢબ ચચા.—કરો.

[માહ્મુદકા અયાઝકો દેખ કર તાઅજ્જુબ
હોનાં, અયાઝકા માહ્મુદકો દેખ કર
અજબ હોનાં.]

આ બી યા ન.

અયાઝ——[ખુદસે] કુતવાલકે લીબાસમે ખુદ શાહે નેકનામ!
યે વક્ત કહેનેકા નહીં ભેસકુત વના કલામ.

માહ્મુદશાહ—[ખુદસે] શાહી લીબાસમે યેતો મેરા અયાઝ હએ,
આયા હએ કીસ લીયે યહાં, કયા ઈસમે રાઝ હએ ?
[અયાઝકો] કયું શાહ આપને યહાં તશરીફ લાએ હો?
નોકરકે હોતે કીસ લીયે તકલીફ ઉઠાએ હો?

અયાઝ——કુતવાલ મએં મહેલમે થા ઔર આઈ યે ખબર,
અપને પીસરકા આયા કીસી માનેહી ઉગર.
યે સુનતેહી ન મુઝમે રહી તાકતો તવાં,
આયા હું દેખનેકે લીયે હાલ ખુદ યાંહાં.
ગાફીલ હએ કીતના મુલકસે તુ અએ નમક હરાંમ?
જો એસે તેરે વકતમે હોને લગે હએં કાંમ?

માહમુદશાહ—તકસીર હો મોઆફ થા નાચાર કયા કરૂં,
કરને ગયાથા ઇસકો ગીરફતાર કયા કરૂં.
લાઅનત પડે જમાનેકી એૈસે શરીર પર,
કહેતા હએ મએં હું શીફતા દુખ્તે વજીર પર.
મએંને કીયા હએ ઇસકો ગીરફતાર, તો કહા,
એક લાહજેકી જનાબ મુઝે દીજીયે રજા.
મએંને કહા કે, છોડું દે જામીન અગર મુઝે,
તો ઇસને લેકે આયા યે તાજીરકે ઘર મુઝે.
જામીન અગર યે હોવે તો જાને દું મએં ઇસે,
બાઇસકે એતબાર હએ યે ચોરકા કીસે?

મુસદદસ.

ઇમ્રાન——જામીન તેરા તો કૌન અરે બદ શઆર હો,
અલબત હો વોકે જીના જીસે નાગવાર હો.
કહેતા થા મએં ભટકકે ન રાતોંકો ખ્વાર હો,
ચોરી ફરેબ છોડકે તુ નેક કાર હો,
જેસે થે તેરે ફએલ, હએ વેસી સજા તુઝે,
જો દેવે અપની જાન, કરે વો રેહા તુઝે.
વજાહુલકમર—મેરે મુરબ્બી કૈસાહી હું ગરચે મએં ખરાબ,
લેકીન બુજુર્ગ કરતે નહીં ખુર્દો પર ઇતાબ.
દો ઘન્ટે તકહી હો મેરે જામીન તુમ અએ જનાબ,
હોતેહી સુબ્હો આવુંગા ખીજમતમે મએં શીતાબ,
ઇસ વક્ત ઇતની ચાહાતા હું બસ ભલાઇ મએં,
સાહેબકી ભુલ જાવુંગા ફેર સબ બુરાઇ મએં.
ઇમ્રાન——તેરા મુરબ્બી કૌન હએ? તેરા ચચા હએ કૌન?
મએં તેરા કૌન, તુ મેરા અએ નાસમજ હએ કૌન?
હરગો નસબસે તેરે કમીને મીલા હએ કૌન?
તુઝસા ગુલામ એકભી મેરા બેવફા હએ કૌન?
મએં આપહી મર રહા હું અરે અપને હાલમે,
કયું મુઝકો ડાલતે હો પરાએ જવાલમે?

ખ઼એરન——યે બેવફ઼ાઇસે અરે શાહર તુ મુહકો મોડ,
દુન્યાં કે માલો જરને કીયા કીસકે સાત જોડ ?
કરકે ખુદાકા ખ઼ૌફ઼ બુરાઇ તુ અપની છોડ,
ખાયા નમક હએ જીસકા, નમકદાં ન ઊસકા તોડ,
તેરા ગુ઼લામ કબ યે અરે બદ લગાંમ હએ ?
સચ પુછો તો તુ ઇસકા ગુ઼લામે ગુ઼લામ હએ.

વજહુલક઼મર—અફ઼સોસ ! આજ જ઼ીંન્દા નહીં હએ મેરે પીદર,
વર્ના ગુ઼લામ કહેતા મુઝે હોકે તુ નફ઼ર ?
ક઼બજ઼ેમે ગોકે તેરે મેરા સબ હએ માલો જર,
લેકીન તુ બએઠના ન અએ મલઊ઼ન બેખ઼તર,
અપના એ઼વજ઼ મેરેસાતો નાચાર છોડેગા,
લેકીન ખુ઼દા નહીં મેરા જ઼ીનહાર છોડેગા.

બ એ ત .

માહ઼મુદશાહ——બસ અબ યહાંતો ચલતી નહીં તેરી ઇહ઼તેમાસ,
ગર઼ ઔર કોઇ હો તો ચલું લેદે ઉસકે પાસ.

મુ સ દ્દ સ .

વજહુલક઼મર—ઇસ બેવફ઼ા ગુ઼લામકીતો દેખ લી જફ઼ા,
અબ એક ગુ઼લામહી હએ બડા મેરા બાવફ઼ા.
નામ ઉસકા હએ યક઼ીન, યક઼ીં ઉસપહી રહા,
જ઼ામીન મેરા વો હોગા, નહીં ઇસમે શક જરા,
ચલીયેગા ઉસકે પાસ તો મતલબ હ઼સુલ હો,
એક ઇતની અર્જ઼ ઔરભી મેરી ક઼ુબુલ હો.

માહ઼મુદશાહ—ઊસ બેગુનાહકો મએંને હ઼વાલાતમે રખા,
અએ શાહા ઇસિકો લેકે વહાં જાઇયે જરા.
જ઼ામીન અગર વો હો તો ઇસે કીજીયે રેહા,
મુઝકો તલાશ કરના હએ એક ઔર માજરા,
હ઼ાલાત દેખું જાકે મએં એક પુર ક઼ુસુરકે,
દોનો ગુનાહ઼ગાર હએં જ઼ીમ્મે હ઼ુજ઼ુરકે.

ખમાચ—ઠુંમરી—આજ કાહન મોહ લીની—તર્જ.

અયાઝ——યે ગુંડેલ ઔર હએ યે શરીર અએ સીપાહીયો,
કરના તુમ યે દોનોકો અસીર અએ સીપાહીયો.—યે.
બંદોબસ્ત રખ્ખો યે દદા પ, ઔર યે ચોર પર,
કયુંકે દોનુભી હએં બેનઝીર અએ સીપાહીયો.—યે.

[સીપાહીયોંકા ખએરન ઔર કુમરકો ગીરફ્-
તાર કરકે અયાઝકે હમરાહ જાનાં.]

બએત.

માહમુદશાહ—[ખુદસે] મુઝકો કીયાફેસે યેહી હોતા હએ આશકાર,
તાઝીર બડા ફરેબી હએ યે કોઇ નાબકાર.

મુદસ.

[ઇમ્રાનકો] મુઝકો કીયાફેસે હુવા ઇજહાર ઔર હએ,
ઇસ મોઆમલેમે આપકે ઇસરાર ઔર હએ.
દોનુ વો બેગુનાહ હએં, ગુનાહગાર ઔર હએ,
જો દાર પર ચડહેગા, વો મક્કાર ઔર હએ,
પએચાન મુઝકો હો ગઇ હએ નઝરે શાહામે,
બસ્તા હએ ખુની ઔરહી ઉસકી નીગાહામે.

બએત.

ઇમ્રાન——વો કૌન હએ દીખા મુજે તુમ એક નજર તો દો?
ગર યે ન હો સકે મુઝે ઉસકી ખબર તો દો?

મુદસ.

માહમુદશાહ—વો શખ્સ વો હએ, જીસને દબાયા હએ માલો જર,
કયા કમ કભારે ઉમ્રાકા થા કહીયે કરરોફર?
માહમુદશાહકો ઉસકી બરાબર હુવી ખબર,
દરબારમે યે મોઆમેલા અ વેગા સબ નજર,
બંદેસે ગર મીલે તો બલા ઉસકી ટાલ દે,
પર આધા અપને માલસે ગર મુઝકો માલ દે.

મુખમ્મસ.

ઇમ્રાન———[ખુદસે] ઇમ્રાન અપની ચહાતા ગર તુ ભલાઇ હએ,
તો ઇસ્સે મીલ તુ, વર્ના અજલ તેરી આઇ હએ.
[કોતવાલકો] સાહેબને માલો જરકી જો ખ્વાહીશ દીખાઇ હએ,
તો કહેતા હું જો બાત છુપી મએંને પાઇ હએ,
ઊસ શખ્સ તક જનાબ મેરીભી રસાઇ હએ.

માહમુદશાહ—બેહતર હએ ઊસ્સે જાકે કહો તુમ શીતાબ બાત,
હોતેહી વર્ના સુબ્હોકે હોગી ખરાબ બાત.
અપની કહે મેરેસે વો સબ અએ જનાબ બાત,
તો કર લું ઊસકી બાતોંસે મએં ઇન્તેખાબ બાત,
તા શાહકે સામને હો મેરી કામયાબ બાત.

કતઆઇયાત.

ઇમ્રાન———સબ બાત ઊસકી દીલ પ તુમ અપને રકમ કરો,
પર મેરે સાથ પહેલે યે કૌલો કસમ કરો.
કુછ બાત સુનકે શાહાસે જાહીર અગર કરૂં,
તો અએ ફરીસ્તોં સરકો મેરે તુમ કલમ કરો.

માહમુદશાહ—મુઝકો કસમ જમીંકી, કસમ આસમાનકી,
મુઝકો કસમ મકાંકી, કસમ લા મકાનકી.
યે હાલ જાકે શાહાસે જાહીર કરૂં તો ફેર,
દોજખ મીલે, કસમ મુઝે બાગે જીનાંનકી.

[ઇમ્રાનકા માહમુદકો એક બાજુ લે જા કર
આહીસ્તગીસે કહેનાં.]

મુસદ્દસ.

ઇમ્રાન———દાબા હએ જીસને જર, વો તો જરદાર મએંહી હું,
વજહુલકમરકા મુજી સીતમગાર મએંહી હું.
અપને પીસરકા ખુનીભી સરદાર મએંહી હું,
ઔરત હએ બેગુનાહ, વો ગુનાહગાર મએંહી હું,
અપની ખતાસે મએંતો ગીરા તુમ સમ્ભાલ લો,
ઠએરાકે બેગુનાહા મુઝે, આધા માલ લો.

માહ્મુદશાહ—કહેતે હો તુમ, કે સરસે બલા મેરે ટાલ દો,
તો પહેલે આપ જલ્દ મુઝે આધા માલ દો.
ગર દફ્ન હો જમીંનમેંભી તો નીકાલ દો,
કલ પરસુકા ન વાઅદા કરો મુઝકો હાલ દો,
વાઅદા નીભાવે આપસા તકસીરવાર કયા ?
તુમસે ફરેબીકા મએં કરૂં એતેબાર કયા ?

જીલા બરહુંન્સ—ગઝલ.—બહોત સહી તોરી—તર્જ.

ઇમ્રાન———મએં દેતા હું સાહેબકો પએમાન મેરા,
હએ ઇસ વાઅદેકે સાત ઇમાન મેરા.—મએં.
ખતા બખ્શવા દો અગર શહેસે મેરી,
તો દું નીસ્ફ જર મએં ઊસી આન મેરા.—મએં.

[ઇમ્રાનકા નવીશ્તા જેબસે નીકાલ કર
માહ્મુદકો દેખાના.]

કમરકે પીદરકા નવીશ્તા યે દેખો,
લીખા ઇસમે સબ જર હએ જીશાન મેરા.—મએં.

મજકુર તર્જ.

માહ્મુદશાહ—હએ કીસ રંગકા તેરા ઇમાન દીખલા?
સીયાહ યા સુફીદ હએ, અએ ઇમ્રાન દીખલા.—હએ.
અએ જાતે શરીફ અબ નવીશ્તા યે દે, તા,
હુનર તુઝકો દું અપનાં જીશાંન દીખલા.—હએ.

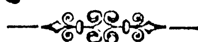
[ઇમ્રાનકા માહ્મુદકો ખુશીસે નવીશ્તા
હવાલે કરનાં.]

હો બે ફીક્ર મએં અબ તેરે મુદ્દઇકો,
દું જીતેહીજી બાગે રીદવાન દીખલા.—હએ.
કરૂં જાકે વજહુકમરકી તલાશ અબ,
વો મુજરીમકી દું શાહકો કલ શાન દીખલા.—હએ.

[જાનાં માહ્મુદો ઇમ્રાનકા.]

બાબ દુસરા—પરદા ચૌથા.

મહેલ.

[શમ્સુલલકાકા વજહુલકમરકી યાદમે આનાં.]

ઝીન્ઝોટી—ગઝલ—અદમકી સએરકો જો દમ ગયા—તર્જ.

શમ્સુલલકા—યે કૌન કહેતા હએ કે હર કીસીકો ચાહા નહીં?
હએ ચાહા સબકો, કીસીમે વલે નીબાહા નહીં.—યે.

દોહે.

પીત વાસે કીજીયે જો પીતકી જાને રીત,
મીત અનાડીસે કધીભી ના કરો કોઇ પીત,
જો હોને ચાહો તુમ ઇસ ઇસ્કમે તબાહા નહીં,
ન ઉસકો ચાહો જો ચાહતકી જાને રાહા નહીં.—યે.

દોહે.

મીત મીત હર કોઇ કહત હએ, કૌન કીસીકા મીત?
આજ મીત, ઔર કલકો બએરી, જલેરે એસી પીત,
સતાયા યારકો જીસ યારને જફા કરકે,
થા એસા કૌન, હુવા હએ જો રૂ સીયાહા નહીં?—યે.

[આના વજહુલકમરકા ઔર બગલગીર હોના
શમ્સુલલકાસે]

પીલુ—ઠુમરી—દીવાંના તેરા આશકે જાર હું મએં.—તર્જ.

વજહુલકમર—હમે દેખ લે ઓ પીયારી મોહનીયાં,
પીયારી મોહનીયા, હમારી મોહનીયા.—હમે.
યે પાપી જગતસે ખીદાગી હએ હમરી,
ખીદા તુભી કર મત વારી મોહનીયા.—હમે.
મુખડેકો મોડે, લો બસ હમને છોડે,
પ્રીત તુમારી હમારી મોહનીયાં.—હમે.

[આના માહમુદશાહકા શાહી લીબાસમે ઔર
એક કોનેમે પોશીદા હો કર તમાંશા દેખનાં]

ઝીન્ઝોટી—લાવની—ચલ સાત મેરે મેરી જાન—તર્જ.

શમ્સુલલકા—આહા મેરી ક્યું છોડે હમે ક્યા મએંને કી તકસીર?
કીભી હો તકસીર તો ઉસકી મુઝકો હો તાઅઝીર.-આહા.
નીરદએ કીસ દુખસે મએંને જોડી તો સંગ પીત,
તોડનકી કીસ સૌતને મોરી, તોહે સીખાઇ રીત?
ક્યા રકીબકી તકરીર સુની હએ તુને અએ બેપીર?-આહા.
પીતમ પ્યારે તુમ જો બસોગે સાત સમનદર પાર,
ઉથભી ઢુંઢત ઢુંઢત આવું, હૈત ન જાવું હાર,
મરંભી મએં દીલગીર, તો મેરી ખાક હો દામનગીર.-આહા.

પીલુ—ગઝલ—મુઝે માર બે મૌત—તર્જ.

વજહુલકમર—તેરેસા જેહાન વફાદાર દીલબર,
હુવા હએ ન હોવેગા જીનહાર દીલબર.—તેરેસા.
યહાંસે ગયા મએં તો કોતવાલને આ,
કીયા રસ્તેમેહી ગીરફતાર દીલબર.—તેરેસા.
હુવા મેરા જામીન યકીને વફાદાર,
તો આયા યહાં મીલને ગમખ્વાર દીલબર.—તેરેસા.
મેરે બાઅદ મત રોના મેરે લીયે તુ,
ચડહુંગા મએં કલકો સરે દાર દીલબર.—તેરેસા.

મજકુર તર્જ

શમ્સુલલકા—તેરે પર હુવી હું મએં કુરબાન પ્યારે,
તેરી જીન્દગી હએ મેરી જાન પ્યારે.—તેરે.
સરે દાર ચડહકે તુ મનસુર હોગા,
મએં શીરીઆનસી હુંગી હએરાન પ્યારે.—તેરે.
ન લએલાસી હું બેવફા, મએં અએ મજનુ,
મુવે યાર પર હું જો કુરબાન પ્યારે.—તેરે.
તેરે કદમો પર રખ્ખું ખુદ કાટ કર સર,
મુઝે હુકમ દે કરકે અેહસાન પ્યારે.—તેરે.

મુસદ્દસ.

વજહુલકમર—આહ! ભરના, નાલા કરના, બલકે દેના જાનકા,
કામ યે અએ માહરૂ હએ આશકે બેધ્યાનકા.
તુ અએ શાહે હુસ્ન હએ માઅશુકે આલી શાનકા,
રોજ જાઇઝ હએ તુઝેતો ખુન એક ઇનસાનકા,
એક મએં ક્યા તુઝપે, મુઝસે સૌ મરેં તો ગમ નહીં,
વાસ્તે માઅશુકકે દુન્યાંમે આશક કમ નહીં.

શમ્સુલલકા—યે કહા સચ તુને, હએં માઅશુકકે આશક હજાર,
ઈસ તરાહ આશકકોભી માઅશુકતો હએં બેશુમાર.
કુએસકો લએલીસી કયા મીલતી ન દીગર ગુલઉઝાર?
યા નહીં લએલીકો મીલતા મજનુંસા દુન્યાંમે યાર,
જો મરે હમપર, ન હમ ઊસપર મરેં તો હએફ હએ,
બેવફાઇ તુઝસે આશકસે કરે તો હએફ હએ.

વજહુલકમર—જો કહું મએં, ઊસકો માનો, જાં ફીદાઇ હએ યેહી,
દોસ્તકો આર્ઝુદા કરના, બેવફાઇ હએ યેહી.
આશનાકો શાદ રખના, આશનાઇ હએ યેહી,
કરના અપને યારસે જીદ, ખુદનુમાઈ હએ યેહી,
દોસ્ત ઉસકો કહેતે હએં, કે જો સુને ફરમાને દોસ્ત,
વો તો દુશમન હએ, ન જો પુરા કરે અરમાને દોસ્ત.

ખમ્સા.

શમ્સુલલકા—માં ફીરે, ભાઇ ફીરે, મુઝસે પીદર મેરા ફીરે,
બહેને સબ ફીર જાએં, કુન્બા મુઝસે ગર મેરા ફીરે,
જર ફીરે, હશમત ફીરે, સબ કરરોફર મેરા ફીરે,
બલ્કે સબ આલમ ફીરાને તુઝસે, સર મેરા ફીરે,
હુકમસે તેરે ન દીલ અએ સીમબર મેરા ફીરે.

[માહમુદકા શમ્સો કમરકી મોહબ્બતકો દેખ
કર હએરત હો કર હોના રવાંનાં.]

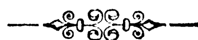
બરવા—ઠુંમરી—પ્યારે તુમ કયું હો બેકરાર.—તર્જ.

વજહુલકમર—

આવો હમ કર લેં તુમકો પ્યાર, હોવેં કલ તુમપ જબ નીસાર,
હંસતે રહો તુમ ગુલસે હમારી, મૌતકી દેખ બહાર.—આવો.
રૂહ હમારી ખુશ હો પ્યારી, તુમ ન કરો ગર જારી,
હંસતા મુખડા રખકે મુઝકો, દીખલાના દીદાર.—આવો.
તુમને જો માની, બાત અએ જાની. હાસીલ હુઇ શાદમાની,
રૂખસત હોતા હું મએં રજા દો, હોના નહીં ગમખ્વાર.—આવો.

[વજહુલકમરકા જબરદસ્તીસે દસ્ત છુડા કર
જાના, શમ્સુલલકાકા બેકરાર હો કર હોના
રવાંનાં.]

બાબ દુસરા—પરદા પાંચવા.

દરબાર.

[સબ દરબારી મય શમશીરગરોંકે
દસ્ત બસ્તા ખડે હુવે હયેં.]

શેઅર.

ચોબદાર——અદબ કરો શહે આલી જનાબ આતે હયેં,
સરોંકો ખમ કરો બખશીશ મઆબ આતે હયેં.

[માહ્મુદશાહકા શાહી લીબાસમે આના હમરા
લેકર અયાઝ નેકબખતકો, ઔર સબ
આહલેકારકા ચુમના પાયએ તખતકો.]

મુખમ્મસ.

અયાઝ——હઝરત પ ફઝલ હોવે સદા કીરદેગારકા,
ઇસ્સેભી કરરોફર બડે આલી વીકારકા.
હયે મુદદઆ જનાબસે યે જાં નીસારકા,
જાહીર ઇરાદા મેરેસે હો તાજદારકા,
ઇનસાફ આજ હયે કૌનસે તકસીરવારકા?

માહ્મુદશાહ—ઇનસાફ આજ ઉસકા કરેંગે અયે કોતવાલ,
અપને પીસરકા ખુન જો માને કીયા હલાલ.
હાજીર કર ઉસકો, જીસ જઘે હોવે વો બદ ખીસાલ,
શેહરભી ઉસકા આયે જો હયે સબમે નેક ફાલ,
લાશભી વો પીસરકા યહાં લાકે જલ્દ ડાલ.

[જા કર લે આના કોતવાલકા ખએરનો
ઇમ્રાનકો મય ગુફરાનકી લાશકે.]

ગવરી-ઠુમરી—તુઝે કયા હયે ગમ અયે દીવાને.—તર્જ,

ખએરન——તુને હાયે! ઓ શેહર ખુની, બેટેકો મારા જુનુનીરે,
કીયા કૈસા કારે જબુનીરે. તુને.

કયા કયા નાજકા પાલાથા, મેરી આંખોકા યે ઉજાલાથા,
મએંને ઇસકે લીયે જાન ભુનીરે. તુને.
મરતી હું મએં એવજ તોરે બેટા, જી ઉઠ જી ઉઠ તુ મેરે બેટા,
મેરી બસ્તી હુવી હએ સુનીરે. તુને.

મુ સ લ્લ સ.

ઇમ્રાંન———કરતી હએ યે ચુડેલ કીસ આતવારકા ફ્રેબ,
અએ શાહ દેખીયેગા યે મક્કારકા ફ્રેબ,
એસા ન હોગા કોઈ ગુનાહગારકા ફ્રેબ.

માહ્‌મુદશાહ—મક્કારકા ફ્રેબ યહાં ચલતા હએ કહીં?
ઘર ગર્મ પાનીસેભી ભલા જલતા હએ કહીં?
ખુન ઇસ પીસરકે ખુનીસે અબ ટલતા હએ કહીં?

ખએરન——મએં ખુની મેરે બચ્ચેકી? ઇનિસાફ હક હુવા,
ઇમ્રાન ઇસકો મારકે તુ બે કુલક હુવા,
લે જલ્દ મેરી જાન, જીગર મેરા શક હુવા.

ઇમ્રાંન———કહેતી હએ ખુની મુઝકો, બદ અતવાર દેખના?
અએ શાહા યે ચુડેલકી તકરાર દેખનાં!
કીસકે ગલેમે આતોંકા થા હાર દેખનાં?

ખએરન——બીબીકો અપની દેને યે જેવર તુઝે મીલા,
બચ્ચેકે પ્યાર કરનેકો ખંન્જર તુઝે માલા,
દરજા જીહાકસેભી હએ બહેતર તુઝે મીલા.

માહ્‌મુદશાહા—પહેનાયા ઇસને નીંન્દમે આંતોંકા તુઝકો હાર,
બચ્ચેકા જી ગયા તો કયા ઉસને ન કોઈ પુકાર?
કયું સોઇ ઇસ તરાહ, પડે તુઝ પર ખુદાકી માર,

ઇમ્રાન———યે ઇફ્તેરા તમામ હએ, અએ શાહે નેકનામ,
કુતવાલસે કીયા મએંને સબ જાહીર ઇસકે કામ,
સાહેબ બયાંન કીજીયે હાલ ઇસકા વો તમામ.

અયાજ——બેશક જનાબ હએ બહોત ઓરત યે બદ ખીસાલ,
હમસાયોંસેભી ઇસકે સુના મએંને ઇસકા હાલ,
દસ બીસ બચ્ચોંકા કીયા ખુન આજ તક હલાલ.

માહ્મુદશાહ—ઇનસાફસે ઠએર ચુકી તકસીરવાર તુ,
પાએગી ફાંસી કલકો અરી નાબકાર તુ,
લે જા અબ ઇસકો કએદમે અએ ચોબદાર તુ.

[ચોબદારકા ખએરનકો લે જાના, સીપાહીકા
વજહુલકમરકો જકડે હુવે લે આનાં.]

મુસદદસ.

અયાઝ——ઇનસાફ ઇસકાભી કરો અએ શાહે નામદાર,
દુફતરપે હએ વજીરકી આશક યે બદ શઆર.
ઘરમે ઊસીકે રાત યે દેતાથા સબ ગુજાર,
ઊસ સીમ્ત ગસ્ત મેરી હુવી હએ અએ શહરયાર,
ચોરોંકી તરહા દેખા ઇસે મએંને રાહામે,
કરકે અસીર લાયા હું દરબારે શાહામે.

માહ્મુદશાહ—અએ લડકે કૌન હએ તુ, તેરા નામ કર બયાં?
વાલીદ તેરા થા કૌન? વો મેરેસે કર અયાં?
કયા કામ કરતા હએ? તેરા કીસ જાએ હએ મકાં?
રાતોંકો કીસ લીયે ભલા ફીરતાથા તુ નેહાં?
કયું આબરૂ લી તુને હમારે વજીરકી?
દાહશત ન થી કયા મેરેસે આહલે સરીરકી?

વજહુલકમર—વજહુલકમર મુસમ્મા હું મએં ખાંનોમા ખરાબ,
વાલીદ કબીરે ઉમ્રા થે બન્દેકે યે જનાબ.
આરામસે વો કબ્રમે કરને ગએ હએં ખ્વાબ,
ઔર યે રજીલ દેને લગા હએ મુઝે અજાબ.
તો ઉનકી જાકે કબ્રપે રોતાથા રાત ભર,
આતીથી નીન્દ, મએં વહીં સોતાથા રાત ભર.

એક રાત મારનેકો મુઝે કોઈ આયા હએ,
દુખ્તે વજીરને વલે ઉસકો બચાયા હએ.
લે જાકે અપને ઘર મુઝે ઊસને સોલાયા હએ,
વો બાવફા પરીપે મેરા દીલભી આયા હએ,
અબતો મીલુંગા ઊસ્સે, યા લટકુંગા દાર પર,
સદકે હું મએં વો સર્વ કદે નૌબહાર પર,

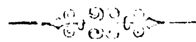
વજીર———મર જાવું ડુબ કર મય્યેં, અય્યે આલી જનાબ હાય્યે!
દુખ્તરને મેરી આબરૂ કર દી ખરાબ હાય્યે!
નાજીલ ખુદાકા ઉસ્પે ન ક્યું હો અજાબ હાય્યે!
દીલમેં નહીં સમાતા હય્યે મેરે ઇતાબ હાય્યે!
ક્યું જીતી રહે ગઇ વો યે દુંન્યાંએ પાકમેં,
મર જાકે મય્યેં માલાવુંગા અબ ઉસકો ખાકમેં.

વજહુલકમર—કરતા હું અર્ઝ આપસે આલી જનાબ મય્યેં,
કરકે ન દામન આયા કુચ્છ ઉસકા ખરાબ મય્યેં.
અબ તક બહેનકા દેતા હું ઉસકો ખીતાબ મય્યેં,
હોને ન દુંગા ઉસપતા કુચ્છભી ઇતાબ મય્યેં,
બદનામ મેરે વાસ્તે વો રસ્કે હુર હય્યે,
ફાંસીકી હો સજા મુઝે, મેરા કુસુર હય્યો.

બાદશાહ—યાંનાં વઝીર, કીસ લીયે ગમખ્વાર હોતા હય્યે?
જો હય્યે ગુનાહગાર વો ફીન્નાર હોતા હય્યે.
સર કલ યે લટકાતો સરે દાર હોતા હય્યે,
ફેર ગય્યેબસે તુ દેખ ક્યા ઇઝહાર હોતા હય્યે,
અય્યે આહાલેકારો જલ્દ ઇસે લેકે જાવો તુમ,
શાહજાદેસા સંવારકે સુલી પ લાવો તુમ.

[માહમુદકા વજહુલકમરકો ફાંસી પર લે જાનેકા ઇશારા સીપાહીયોંકો કરનાં.]

બાબ દુસરા—પરદા છઠ્ઠા.

રાસ્તા.

[આના શમ્સુલલકાકા મરદાંને લીબાસમે સોંચતે હુવે.]

સારંગ—ગઝલ—તુમ અપની ચશ્મ મસ્તકા.—તર્ઝ.

શમ્સુલલકા—મુલ્કે અદમમે કોઇ જો મકબુલ હો નહીં,
કાતીલ હમારા વો હય્યે કે મકતુલ હો નહીં?—મુલ્કે.
વો બદ ગુમા હું જાવું અદમમે વો બુતકે સંગ,
ઊલફતમે ઊસકી રૂહ કહીં મશગુલ હો નહીં.—મુલ્કે.

મુરઝાએ બીલકે બુલબુલ નાલોંકે સામને,
બાગે જેહાંમે એસા કોઈ ફુલ હો નહીં.—મુદ્દે.

[દાખેલ હોનાં યકીનખાનકા ઔર શમ્સુલ-
લકાકો શાહાને લીબાસમે દેખ કર વજીર-
જાદા ખુશ કર ઈન્સાનકી શીકાયત કરનાં.]

ઝીન્ઝોટી—ઠુંમરી—મોરી રાધાને બંન્સી ચુરાઈ—તર્જ.

યકીનખાન—

તુમ પીસર હો કોઈ દાદગરકે, આએ ખુબ આગે મેરી નજરકે.—તુમ.
શાહજાદે, શાહાસે કરો જુલ્મ જાહીર, ઈન્સાન બેદાદગરકે.—આએ.
બેકસકા વાલી નહીં આજ, હો તુમ મદદગાર વજહુલકમરકે.—આએ.
જાનકો ઉસકી જો આસેબ પોંહચા, ન છોડું મએં ઈન્સાંકો મરકે.—આએ.
યકીં હું મએં, ઉસકા ગુલાંમે વફાદાર, સદકે હું આકાકે ઘરકે.—આએ.

કલ્યાંન—ગઝલ—તુમ સલામત રહો માહફીલકે—તર્જ.

શમ્સુલલકા—જીસકા દુન્યાંમેહી પએદા હો મદદગાર નહીં,
માસીવલ્લાહ કોઇ ઉસકા હો ગમખ્વાર નહીં—જીસકા.
તેરે ઈનસાફપે માહમુદશાહ પથ્થર પડ જાએ,
બેગુનાહ પાએં સજા, ઔર ગુનાહગાર નહીં—જીસકા.
તેરે આકાકા હું એક તેરી તરહ મએંભી ગુલાંમ,
શાહાજાદા મએં નહીં, જાદએ સરદાર નહીં—જીસકા.
હો ચુકા હુકમ કમરકો અએ યકીં ફાંસીકા,
રહેગા અબ વો સલામત કભી જીનહાર નહીં—જીસકા.

મજકુર તર્જ.

યકીનખાન—લે ચલો મુઝકો ઉધર, મેરા જીધર હએ આકા,
કહીયેતો બાહરે ખુદા મેરા કીધર હએ આકા?—લે.
ચુમ કર ઉસકે કદમ રો રો કહુગા ઊસસે,
આપકે સદકેકો હાજીર મેરા સર હએ આકા.—લે.
જાન જાએતો મેરી જાએ, સલામત વો રહે,
સબ હસીંનોમે મેરા રશ્કે કમર હએ આકા.—લે.

ખમ્સા.

શમ્સુલલકા—રશ્કે કમર હએ, રશ્કે પરી, રશ્કે હુર હએ,
આહલે કરમ હએ, નેક હએ, ઔર બે કુસુર હએ.
પર લાખ્ખા બખ્તમે જો હએ હોના જુરૂર હએ,
ફાંસીકી જાએ થોડીહી કુચ્છ યહાંસે દુર હએ,
સાથ આ મેરે વહાં, જહાં વો લખ્તે નુર હએ.

[જાના યકીનખાનકા શમ્સુલલકાકે હમરાહ.]

બાબ દુસરા—પરદા સાતવા.

ફીલએકા ચબુત્રા.

[સલીબ પર દો ફાંસીએ લટકી હુવી હએ,
દાએબ હોના અયાજો માહમુદશાહકા.]

ભએરવી—ઠુંમરી—રાજ પુત લાવે રસીયા—તર્જ.

માહમુદશાહ—સમઝ બાત તુ અબ યે અએ મેરે પ્યારે,
અરે બેગુનાહ હએં વો દોનો બીચારે.—સમઝ.

નવીસ્તા યે રખના તેરે પાસ તુને,
વજીર આકે જબ સફ યાંહાં પર સંવારે.—અરે.

તુ ઊસ વકત અન્જાન હોકર અએ જાના,
ગીરા દેના તુને યે આગે હમારે,
તો ફેર ફએસલા દેખ લે મેરા સારે.—સમઝ.

[લાના વજીરકા જલ્લાદકે હાથ ખએરનો
વજહુલકમરકો, ઔર આના સાથ ઉન્કે
ઈબ્રાન બેઈમાનકા.]

બએત.

માહમુદશાહ—કયું દેર કર રહા હએ ભલા અએ વજીર તુ,
ફાંસી દે જલ્દ દોનો ફરેબી અસીરકુ.

[સીપાહીયોંકા વજહુલકમરો ખએરનકો
ફાંસીકી નજદીક લે જાને ચહાના,
યકીનો શમ્સુલલકાકા આન કર વજહુ-
લકમરકો લીપટનાં.]

કતઆઈયાત.

શમ્સુલલકા—તુમ્હે મરને દુંગા ન જીનહાર દોસ્ત
હું જબતક મએં જીન્દા વફાદાર દોસ્ત.

સલામત રહો તુમ, મુઝે મરને દો,
સુનો અર્જ મેરી અએ ગમખ્વાર દોસ્ત.

વજહુલકમર—મુઝે તુમને દીખલાએ દીદાર દોસ્ત,
થા ઈતનાહી અરમાન અએ ગમખ્વાર દોસ્ત.

રહો તુમ ખડે, ઔર મએં દું અપની જાન,
મેરે હકમે મેઅ્મરાજ હએ દાર દોસ્ત.

યકીનખાન——મએં જીતા રહું, તુમ મરો ઝુલ કીરામ?
તો કીસ દીનકો કામ આએ ફેર યે ગુલામ?
એવજ આપકે હોવે ફાંસી મુઝે,
વફાદારોંમે તાકે હો મેરા નામ.

મુસદ્દસ.

વજાહુલકુમર—કોઇ નહીં જમાનેમે તેરેસા બાવફા,
જેઆ હએ તુઝસે બન્દેપે આકા હો ગર ફીદા.
હક મેરા તેરે પર નહીં અએ યાર અબ રહા,
યા ઇતને દીન ગુલાંમ, પ ભાઇ હએ અબ મેરા,
[ઇમ્રાનકો કહેનાં.]
ઇમ્રાન બાહારે જર મેરી લેતા હએ જાન તુ
પર ઉસસે થોડા દેના ઇસે એ ઇમાન તુ.

ઇમ્રાન———હએ કીસકે પાસ જર તેરા, કીસકો દીયા હએ માલ?
બહોતાન લે ન મેરેપે નાહક એ બદ ખીસાલ.
જી ભરભી તેરે મુઝસે નહીં આયા કુચ્છ જવાલ?
ફેઅલોંસે અપને આપ હુવા હએ તુ પાએમાલ,
હકતો તેરા નહીં, વલે યે બાત મએં કરૂં,
ગર તુ કહે તો કુચ્છ ઇસે ખએરાત મએં કરૂં.

યકીનખાંન——[તએશમે]ઇમ્રાન રોક અપની જબાંકો તુ જહદ અબ,
ઉસ ઘરકા મએં ફકીર કહાતા હું એ અદબ,
જીસમે તેરેસે લાખોં પલા કરતે રાતરો શબ,
ખએરાત મુઝકો દેનેકે લાયક હુવા તુ કબ?
પાપોશસે ઉડાતે હએં સીફલોંકા માલ હમ,
કુરબાન હોકે આકાપે હોંગે નેહાલ હમ.

આકાકી અપને ભુલે એતાયત, વો ઔર હએં,
દૌલતકો દેખ કરતે હએં ચાહત, વો ઔર હએં.
મતલબકી રખતે હએં જો રીફાકત, વો ઔર હએં,
મુતલક નહીં સમઝતે, મુરવ્વત વો ઔર હએં,
હમ એ મુરવ્વતોં પે તો ફીટકાર કરતે હએં,
આકાકે બદલે સરકો સરે દાર કરતે હએં.

માહ્‌મુદશાહ—જીસને ગુનાહ કીયા હએ ઉસે હોવેગા અઝાબ,
અએ બેગુનાહો તુમકો અબસ કયું હએ પેજતેરાબ?
દુર અએ જલ્લાદ અબ તુ કર ઇન દોનોકો શીતાબ,
ઔર ઇન ગુનાહગારોંપે ફાંસીકા હો પંતાબ.

[સીપાહીકા શમ્સો યકીનકો દુર કરકે ફાંસીકી જાએ પર લે જાના વજહુલકુમરો ખએરનકો.]

જલ્લાદ અબ સફાઇસે લટકાદે દોનોકો,
હોતેહી હુકમ મેરા તુ ઝટકા દે દોનોકો.

[દોનોકા સીજદા જનાબે બારીમે બજા લાના.]

કલ્યાન—ઇંગ્રેજી તર્જ—કરો કરો સદા નેકહી કામ—તર્જ.

કમશો શમ્સ } ચલો ચલો મીલે હકસે હમ, હુવા અદા જાલીમોંકા સીતમ,
ખએરનોયકીન } કરો કરો સરે તસલીમ ખમ,રાહે હકમે હો સાબીત કદમ ચલો.

વજહુલકમર—રૂખસત દો મુઝે દોસ્ત આલી મુકામ,
ખએરન——શોહર મેરા આખેરી લે તુ સલામ,
વજહુલકમર—રહેના યકીં તુને યકીં પર દમ બદમ,
સબ————રાહે હકમે હો સાબીત કદમ.—ચલો.
શમ્સુલલકા—તનહા જાતે હો કહાં, મએંભી આવુંગા,
વજહુલકમર—પ્યારે મેરે ભાઇ તુઝે કહાં પાવુંગા.
યકીનખાન—આકા બીન મેરે કયા મએં હું ન અદમ,
સબ————રાહે હકમે હો સાબીત કદમ.—ચલો.

[અયાજકા જમીન પર જાન બુજકે નવીસ્તા ગીરાના.]

અ બી યા ત.

માહ્‌મુદશાહ—યે બેકાર કૈસા દીયા ડાલ કાગઝ ?
ગીરા જેબસે તેરી કુતવાલ કાગઝ.

[એક શખ્સકા કાગઝ ઉઠા કર શાહકો દેના.]

તુઝે ખત યે આયા કાંહાંકી ખબરકા ?

[લીફાફા પડહ કર તાઅજ્જુબ હોના.]

નવીસ્તા હએ યેતો કમરકે પીદરકા !
તેરે પાસ આયા કહાંસે અયાં કર ?
અરે બે ઇમાન હાલ જલ્દી બયાં કર.

[અયાજકા ડરેબસે કાંપના.]

અયાજ———ખુદા આપકો રખ્ખે અય્યે શાહ સલામત,
દીયા હય્યે યે ઇન્સાનને મુઝકો હજરત.
[ઇન્સાનકા ઘબરા કર તય્યેશમે આના.]

ઇન્સાન———યે કુતવાલ હય્યે મુજી ઝુઠા અય્યે સુલતાંન,
કયા ઇસ ખતકી જાને ભલા બાત ઇન્સાંન?
[માહમુદશાહકા તય્યેશમે આન કર
ઇન્સાનકે મુહ પર થુકના.]

મુસદ્દસ.

માહમુદશાહ—થુ તેરે મુહપે લાઅનતી ઇન્સાન નાબકાર,
કોતવાલતો મય્યે ખુદ થા, અય્યે શય્યેતાંન નાબકાર.
તુ હય્યે ગુનાહાગાર, બેઈમાન નાબકાર,
હય્યેં બેગુનાહ દોનુ યે જીશાન નાબકાર,
લડકેકા અપને ખુની હય્યે બદકાર તુહી ખુદ,
વજહુલકુમરકાભી હય્યે સીતમગાર તુહી ખુદ.
[વજીરકે તરફ મુખાતીબ હો કર
શમ્સુલલકાકો દીખાનાં.]
દોનાં વજીર જાનતા હય્યે ઇસ જવાંકો તુ?

વજીર———ઇસકાતો મય્યેંને મુંહભી ન શાહ દેખા હય્યે કભુ?

માહમુદશાહ—વો તેરી લડકી જીસને ગવાંઇ હય્યે આબરૂ.

વજીર———કરને દો જબતો કતલ મુઝે શાહે નેક ખુ.
[ખન્જર નીકાલ કર ગલબા કરના શમ્સુલલકા
પર વજીરકા, માહમુદકા રોકના.]

માહમુદશાહ—ઠય્યેર અય્યે વજીર લડકી તેરી નેકજાત હય્યે,
વજહુલકુમરભી નેક હય્યે, આલી સીફાત હય્યે.

બય્યેત.

વજીર———સાહેબકો કયા ખબર હય્યે ભલા ઇનકે અય્યેબકી?
જુજ જાતે હક નાહીં કીસે આગાહી ગય્યેબકી.

ખમ્સા.

માહમુદશાહ—હર શબ મય્યેં છુપકે દેખતાથા, દોનોકાભી પ્યાર,
જુજ પાકબાજી કે ન થા કુચ્છ ઔર જીનહાર.

લડકેકો અપના લડકા કીયા મએંને નેક કાર,
લડકી તેરી બ્યાહાનેમે કયા તુઝકો હએ અબ આર ?
ફાંસીસે દોનો નેકોંકો લો જલ્દીસે ઉતાર.

[જલ્લાદકા દોનોકે ગલેમેસે રસ્સા નીકાલના, શમ્સુલલકાકા વજીરસે દો જાનુ હો કર મઆફી ચહાના, વજહુલકમરકા શાહાકે પએરકો ચુમના.]

અબીયાત.

શમ્સુલલકા—મુશફેક પીદર મોઆફ મેરી કીજીએ ખતા,
કીઈ દીલલગી જો મએંને યે દીલબરસે બે રજા.

વજહુલકમર—અએ શાહે દાદગર રખે અલ્લાહ તુમકો શાદ,
બર આઈ નામુરાદોંકી સાહેબસેહી મુરાદ.

[મૌકા દેખ કર ભાગ જાના ઇમ્રાન બદ ખવાહકા, યકીનકા દૌડકે પકડનાં]

અયાજ——અગર હો હુકમ તો ફાંસી દું ઇસ મરદુદ મુજીકો,
જમાઅતમે ન નેકોંકી રખો મૌજુદ મુજીકો.

માહમુદશાહ—અએ આહલેકારોં લટકા દો રસનમે જુદ મુજીકો,
બહોત નેકોંકો દીઇ ઇજા, કરો નાબુદ મુજીકો.

[સીપાહીકા ઇમ્રાનકો ફાંસીકી જાએ પર લે જાના, જલ્લાદકા ઊસકે ગલેમે રસ્સા ડાલના, ખએરનકા દો જાનુ હો કર શાહાકો અર્જ કરનાં.]

મુસદદસ.

ખએરન——અએ શાહા મુઝકો કરતે હો કીસ વાસ્તે રેહા ?
દુન્યાંમે જીન્દગીકા સહારા હએ મુઝકો કયા ?
શૌહરકો ફાંસી હોતી હએ, ફરજન્દભી મુવા,
તનહા મએં બે નવા ભલા જી કર કરૂંગી કયા ?
શૌહરકે સાથ ફાંસીપે મુઝકો ચડહાઇયે,
દુન્યાંકા સારા ગમ મેરે દીલસે મીટાઇયે.

[ખએરનસે મીલાના વજહુલકમરકો માહમુદશાહકા.]

માહમુદશાહ—અએ બાનો બેટા અબસે હએ વજહુલકમર તેરા,
રખ માંસા પ્યાર ઇસપે તુ શામો સહર તેરા.
કયા હએ મુજાકા મર ગયા શૌહર અગર તેરા,
વાલી હએ કૈસા બએઠા હુવા દાદગર તેરા,
નેકીકી ફતહા, બદકો બદકી હો માર નીત,
નેકોંકો શાદ રખના અએ પરવરદેગાર નીત.

અબીયાત.

ઇમ્રાન———અએ શાહ એક અર્જ મરતે વકતકી મેરી કબુલ હોવે,
નસીહત સુનકે નેકીકી રવાના દીલ મલુલ હોવે.

ખમ્સા.

માહમુદશાહ—ચલો એક મીલકે ગાવેં ગાના ખાસો આમ નેકીકા,
ખુદાસે માંગે આલમકે લીયે ઇનઆમ નેકીકા.
બદીકા દામ ખોટા, ઔર ખરા હએ દામ નેકીકા,
નહીં જાએ કભી હોતા હએ કોઇ કામ નેકીકા,
મએ સદકે નેકી પર હું, કયા હએ સચ્ચા નામ નેકીકા.

ઝીન્ઝોટી—ઈંગ્રેજી તર્જ—નાટક રચના હરીયાલી—તર્જ.

સબ————નેકી નેકી ઓ પ્યારી, તુઝસે દુન્યાં હએ સારી,
સાથી તુ હોવે જીસકી, પરવા હએ ઉસે કીસકી,
રખ્ખે તુઝકો જારી, તો કયું હો ફેર નાચારી,
જો ખુદા દે વોહી ઉસકી હો દુન્યાંદારી.—નેકી.
ઓ બદી ઓ શએતાની, તુઝસે દુન્યાં હએ ફાની,
જીસ્સે તેરી હો યારી, ઉસકોહી હોગી ખ્વારી,
ઉસકી હો મનમાની, હો ન જીસમે ઇનસાની,
હો કબ્જેમે દુન્યાં તોભી લાલચ રહે જારી.—નેકી.
નેકીસે હએ સબ રૌનક, હએ બદીમે કબ રૌનક?
બદકો દોજખકા હીસ્સા, પુરા કીજેગા કીસ્સા,
નેકીકી હએ રૌનક, હએ ઈસમેહી બસ રૌનક,
નેક લોગોં કરના નેકીકો હમેશાં પ્યારી.—નેકી.

